

آشنایی با مجلس خبرگان رهبری

- * مجلس خبرگان رهبری از نگاه امام راحل علیه السلام
- * مجلس خبرگان رهبری از نگاه رهبر معظم انقلاب علیه السلام
- * وظایف خبرگان
- * رابطه شورای نگهبان با مجلس خبرگان
- * اهمیت مجلس خبرگان
- * شرایط نمایندگان مجلس خبرگان رهبری
- * ساختار مجلس خبرگان
- * دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری
- * مرکز تحقیقات علمی حکومت اسلامی

♦♦ **دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری** ♦♦

زمستان ۱۴۰۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آشنایی با مجلس خبرگان رهبری

تهیه و تنظیم: دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری

ناشر: دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری

نوبت چاپ: دوم، زمستان ۱۴۰۲

شمارگان: ۱۰۰۰

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

نشانی: قم، ص پ ۳۳۱۷

تلفن: ۴ - ۳۷۷۴۱۳۲۲ - نمابر: ۳۷۷۴۱۳۲۳

تارنما: <http://www.majlesekhobregan.ir>

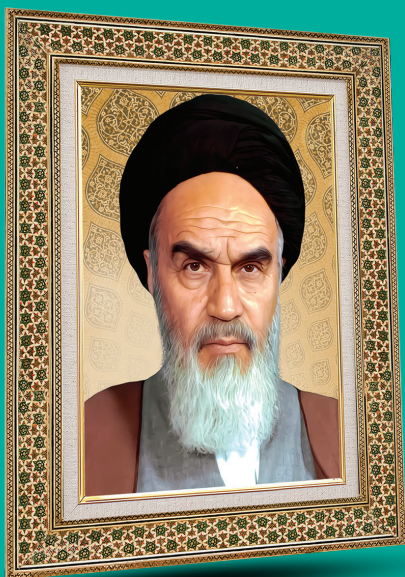

جمهوری اسلامی ایران
دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری

آشنایی با مجلس خبرگان رهبری

دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری
زمستان ۱۴۰۲

**وصیت من به ملت آن است که در
تمام انتخابات چه انتخاب رئیس
جمهور و چه نمایندگان مجلس
شورای اسلامی و چه انتخاب
خبرگان برای تعیین شورای
رهبری یا رهبر در صحنه باشند.**

(صحیفه نور، ج ۲۱، ص ۱۸۷)

**ملت در انتخاب خبرگان، باید با
بصیرت عمل کند. چشم‌هایتان را باز
کنید، از خدا مدد بخواهید و ببینید
که چه کسانی را انتخاب می‌کنید.
افراد صالح، مؤمن، لایق، افرادی
که می‌توانند مصلحت دین و دنیای
مردم را تشخیص بدهند.**

(بیانات معظّم له در دیدار جمعی از فرزندان ممتاز شاهد و جانبازان
مشهد و تهران و استان کردستان؛ مورخ: ۱۳۶۹/۰۶/۲۱)

فهرست مطالب

پیشگفتار..... ۸

فصل اول:

مجلس خبرگان رهبری از نگاه امام راحل علیه السلام و رهبر معظم انقلاب علیه السلام

فرازی از وصیت نامه سیاسی - الهی امام خمینی علیه السلام ۲۲
پیام رهبر معظم انقلاب حضرت آیه الله خامنه ای علیه السلام به مناسبت افتتاح
پنجمین دوره مجلس خبرگان ۲۵

فصل دوم:

آشنایی با مجلس خبرگان رهبری

وظایف خبرگان ۳۲
الف. انتخاب رهبر ۳۲
ب. نظارت بر استمرار شرایط رهبر ۳۷
استقلال مصوبات مجلس خبرگان ۴۱
رابطه شورای نگهبان با مجلس خبرگان ۴۵
اهمیت مجلس خبرگان ۴۹

۵۲	شرایط نمایندگان مجلس خبرگان رهبری
۵۶	افتتاح مجلس خبرگان
۵۸	ساختار مجلس خبرگان
۵۸	الف. هیئت رئیسه
۶۰	ب. کمیسیون ها
۶۴	ج. هیئت اندیشه ورز

فصل سوم:

آشنایی با دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری و مرکز تحقیقات علمی حکومت اسلامی

۷۶	دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری
۷۹	مرکز تحقیقات علمی حکومت اسلامی
۷۹	زمینه تأسیس
۸۰	اهداف
۸۱	ساختار تشکیلاتی
۸۱	معاونت آموزش
۸۴	معاونت پژوهش
۸۴	آثار و منشورات مرکز
۸۹	همایش کتاب سال حکومت اسلامی
۸۹	نشان های علمی
۹۰	فصلنامه حکومت اسلامی
۹۴	کتابخانه تخصصی

پیشگفتار

نهضت و قیام مردم دیندار و شریف ایران برضد رژیم پهلوی از سال ۱۳۴۲ به رهبری روحانیت و در رأس آن، امام خمینی علیه السلام و ایثار و فداکاری اقشار مختلف و در نهایت، پیروزی آن در بهمن ماه ۱۳۵۷، بدون شک یک حرکت دینی و برای دفاع از حریم مقدس اسلام بود. با آن پیروزی معجزه آسا و شگفت آور، قدرت اسلام و ایمان و نقش حساس رهبری دین و نفوذ معنوی روحانیت بر برای همگان آشکار شد. آن چنان که اکثریت قاطع اقشار مختلف مردم، که دین خواهی در جانشان سابقه دیرینه داشت، با شوق فراوان خواستار حاکمیت اسلام و اجرای احکام و قوانین نورانی آن شدند.

امام خمینی علیه السلام که در آن زمان، عملاً در جایگاه ولایت فقیه قرار گرفته

بود و اکثریت قاطع مردم، رهبری او را پذیرفته بودند، انتخاب نوع حکومت را بر عهده مردم گذارد و «جمهوری اسلامی» را به عنوان پیشنهاد مطرح ساخت. در تاریخ ۱۳۵۸/۰۱/۱۱ همه پرسی به عمل آمد و اکثریت قاطع مردم ۹۸/۳۲٪ به «جمهوری اسلامی» رأی مثبت دادند.

بعد از آن، تهیه قانون اساسی، یک ضرورت محسوب می شد و تدوین آن، نیاز به کارشناسانی داشت که در مسائل حقوقی و اسلامی متخصص باشند که انتخاب آنان نیز بر عهده مردم گذاشته شد. در تاریخ ۱۳۵۸/۰۵/۱۲، مردم در یک انتخابات عمومی شرکت کردند و با اکثریت آراء، ۷۲ نفر از قانون دانان و اسلام شناسان را بدین منظور برگزیدند. بدین ترتیب مجلس خبرگان قانون اساسی تشکیل شد. اعضای مجلس خبرگان قانون اساسی از رهنمودهای امام خمینی علیه السلام و صدها طرح و پیشنهادی که از صاحب نظران می رسید، استفاده کردند و در مدتی در حدود سه ماه، متن قانون اساسی را تدوین کردند. سپس تصویب آن نیز به آرای مردم واگذار شد و در تاریخ ۱۳۵۸/۰۹/۱۲ در یک همه پرسی، با اکثریت چشم گیر حدود ۷۵ درصدی تصویب شد و به تأیید بنیانگذار انقلاب رسید. براین اساس، خط مشی نظام جمهوری اسلامی ایران بر پایه قانون اساسی که از قرآن و سنت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و مکتب اهل بیت علیهم السلام الهام گرفته، مشخص و استوار گشت.

با تصویب قانون اساسی، نوع حکومت، اهداف و ارکان آن، جنبه قانونی به خود گرفت و ولایت و زعامت ولی فقیه و مجتهد جامع الشرائط، قانونی شد و رسمیت یافت.

مراحل مختلف تهیه، تدوین و تصویب قانون اساسی با سرعت سپری شد؛ چراکه ضرورت استقرار هر چه سریع تر نهادهای نظام جمهوری اسلامی ایران، چنین سرعتی را می طلبید. به ویژه آنکه رهبری های ژرف بینانه و قاطعانه امام، بر این امر می افزود.

پس از استقرار نظام جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر قانون اساسی مورد تأیید حضرت امام علیه السلام، اجرای دقیق اصول این قانون در دستور کار مسئولان نظام قرار گرفت. بی شک یکی از فصول مهم این قانون؛ یعنی فصل هشتم که مربوط به رهبری و مجلس خبرگان می باشد از ارکان مهم و حساس نظام در مقابله با هجوم همه جانبه دشمنان مورد عنایت بود. اما با توجه به نگاهی که مسئولان وقت به جایگاه عظیم بنیانگذارانقلاب اسلامی؛ حضرت امام خمینی «قدس سره» داشتند تشکیل مجلس خبرگان رهبری به تأخیر افتاد و سرانجام با تأکید و اصرار ایشان این امر با جدیت دنبال شد و در اسفند ماه ۱۳۶۱ انتخابات این مجلس برگزار و در تیرماه ۱۳۶۲ مجلس خبرگان رهبری، آغاز به کار کرد.

حساسیت مسئولیت مجلس خبرگان و تأثیر عمیق و گسترده آن بر

سرنوشت نظام اسلامی به صورتی است که بنیانگذار جمهوری اسلامی این مسئولیت را در «رأس همه مسئولیت‌ها» قلمداد نموده و هشدار دادند که «کوچک‌ترین سهل‌انگاری و مسامحه و کوچک‌ترین اعمال نظریه‌های شخصی و خدای نخواستہ تبعیت از هواهای نفسانی که ممکن است این عمل شریف الهی را به انحراف کشاند، بزرگ‌ترین فاجعه تاریخ را به وجود خواهد آورد».

از این رو، انجام این وظیفه سترگ در قبال نهاد رهبری و حراست و صیانت از آن، از کسانی ساخته است که خود در سطح بالایی از بینش اجتماعی، خودسازی اخلاقی و دانش فقهی باشند. در واقع، مجلس خبرگان از نهادهای ابتکاری در نظام سیاسی کشور است که برای اولین بار، با تدوین قانون اساسی جمهوری اسلامی در حقوق اساسی ایران مطرح

شده است و بی تردید حضور فعال این مجلس، پشتوانه اطمینان بخشی در جهت صیانت نظام، به ویژه در لحظه های مخاطره آمیز است. این نوشتار به منظور آشنایی عموم مردم شریف ایران با جایگاه مجلس خبرگان رهبری و فعالیت های آن تدوین شده است.

سید هاشم حسینی بوشهری
رئیس دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری
دی ماه ۱۴۰۲

فصل اول:

مجلس خبرگان رهبری

از نگاه

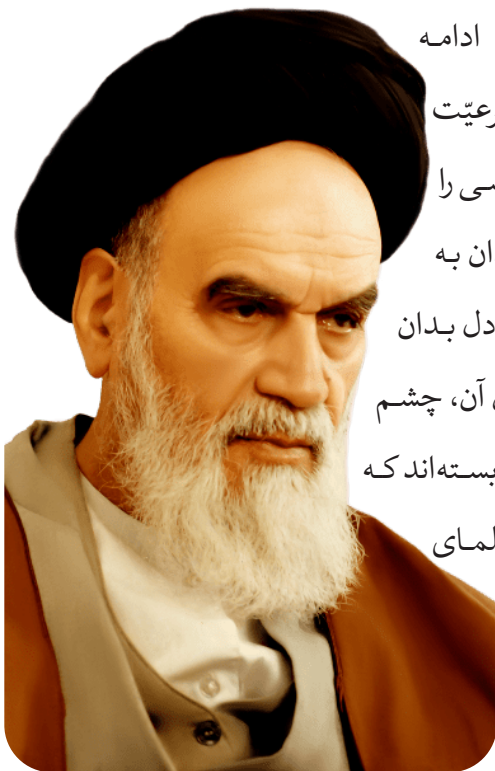
امام راحل علیه السلام

ورهبرمعظم انقلاب ظله

امام خمینی علیه السلام به مناسبت افتتاح اولین دوره مجلس خبرگان رهبری در تیر ۱۳۶۲ در پیامی، ضمن تبیین جایگاه والای این مجلس، نکات مهمی را به اعضای محترم آن گوشزد فرمودند که با توجه به اهمیت این پیام پیام امام خمینی علیه السلام خطاب به خبرگان منتخب ملت عیناً آمده است.

بسم الله الرحمن الرحيم

با تأیید خداوند متعال - جلّ و علی - و پشتیبانی حضرت ولی الله اعظم بقیه الله - ارواحنا لمقدمه الفداء - بر حسب اصل یک صد و هفتم قانون اساسی جمهوری اسلامی، مجلس مبارک خبرگان، که به وسیله آرای ملت عظیم الشأن ایران، شماری از علمای اعلام و حجج اسلام - ادام الله بقائهم - برای تعیین رهبریا شورای رهبری انتخاب شده اند، مفتوح

گردید؛ مجلسی که برای ادامه نظام جمهوری اسلامی و شرعیّت بخشیدن به آن، نقش اساسی را دارد؛ مجلسی که علاقه مندان به اسلام و جمهوری اسلامی، دل بدان بسته و مخالفان و دشمنان آن، چشم به آن دوخته‌اند. آنان، دل بسته‌اند که منتخبین آن‌ها، که از علمای متعهد و آگاه به مصالح و مفاسدند، با رأی مبارک خود، شایسته‌ترین و آگاه‌ترین

و متعهدترین فقیه یا فقها را برای این مقام - که صیانت نظام جمهوری اسلامی و هدایت آن به طور شایسته و موافق با شریعت مطهره، بستگی به آن دارد، با اعتقاد به حضور خداوند متعال - جلّ و علی - و نظارت او بر آرا و اعمال و احوال آنان، تعیین نمایند و رضای او را بر رضای خود و دیگران مقدم دارند و اینان، چشم طمع دوخته‌اند که شاید به وسیله ایادی خود، بتوانند لغزشی، خدای نخواستہ، ایجاد کنند که در آتیه‌ای و لودراز مدت، نظام اسلامی را به انحراف کشانند.

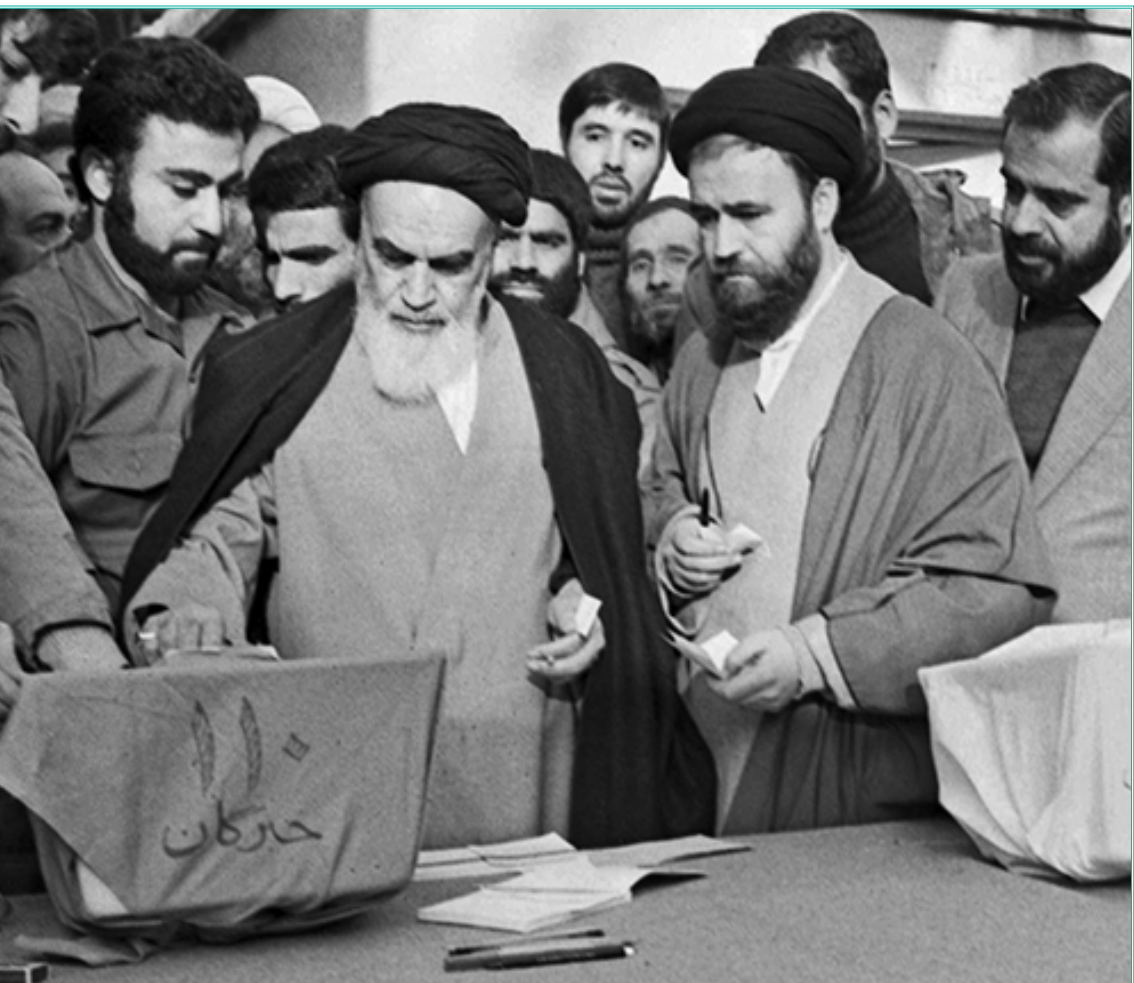

ما می‌دانیم که ابرقدرت‌ها و حکومت‌های وابسته به آنان، با اسلام شاهنشاهی و مملکتی مخالف نیستند؛ بلکه بی‌شک آن را تأیید نیز می‌کنند. اسلامی که به وسیله ایادی ابلیسی خود و جُهّال به صورت عالم عرضه شود که علمای اسلام و مسلمانان نباید در امور سیاسی و اجتماعی مسلمین دخالت کنند و نباید در امور مسلمانان اهتمام نمایند و حکم واضح عقل موافق با قرآن را نادیده گرفته و حدیث «مجارى الأمورید العلماء بالله» را ضعیف، و سخن شریف «وَأَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَاقِعَةُ فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَى رِوَاةِ أَحَادِيثِنَا» و دیگر احادیث از این قبیل را بی‌مبنا بدانند یا به تأویل کشانند، صد درصد مورد تأیید آنان است. چه بهتر که دست علمای متعهد و مسلمانان بیدار را این درباریان روحانی نما و بازی خوردگانِ غافل از سیاست بازی شیاطین، ببندند و راه را برای چپاول و سلطه قدرت‌ها بازکنند! آنان از اسلامی که مؤید آن‌هاست، چه باک دارند؟ از اسلام علی بن ابی‌طالب علیه السلام می‌ترسند. اگر آن شهید دل‌باخته اسلام و اسلام‌شناس حقیقی، مثل اینان فکرمی‌کرد و به گوشه‌عُزلت، به عبادت خدا مشغول می‌شد و راهی جزین مسجد و منزل نمی‌پیمود، نه جنگ صفین و نهروان پیش می‌آمد و نه جنگ جمل و نه مسلمانان، فوج فوج به قتل می‌رسیدند و شهید می‌شدند و اگر سیدالشهداء علیه السلام مثل اینان فکرمی‌کرد و در کنار قبر جدّش به ذکر و دعا می‌پرداخت، فاجعه بزرگ

کربلا پیش نمی‌آمد و دوستان ارجمند خداوند، قطعه قطعه نمی‌شدند و آل‌الله به اسارت نمی‌رفتند و از آن‌ها بالاتر، اگر رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مانند اینان فکرمی‌کرد و به نصیحت و بیان احکام عبادات می‌پرداخت، آن‌همه رنج و مصیبت نمی‌دید و آن‌همه مسلمانان به شهادت نمی‌رسیدند و در علمای معاصر، اگر مرحوم آیت‌الله عظیم‌الشان، آقامیرزا محمد تقی شیرازی، با آن مقام بزرگ در علم و ورع و تقوا، همانند اینان فکرمی‌کرد، در عراق جنگ بین مسلمانان و انگلیس‌های متجاوز غاصب، پیش نمی‌آمد و آن‌همه مسلمانان شهید نمی‌شدند و استقلال عراق تأمین نمی‌شد. حکومت‌هایی که در عصر حاضر، با دل و جان و اسم اسلام در خدمت ابرقدرت‌ها، به‌ویژه آمریکا هستند و عامل تأمین منافع آنان در جهان می‌باشند و آخوندهای درباری از خدایی خبر که مؤید آنان و مخالف با رژیم اسلامی هستند و کوشش در هدم اسلام پر خاش‌گر برستم‌گران به سیره رسول‌الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و علم کردن اسلام شاهنشاهی و ملوکی هستند که مسلمانان متعهد را به جرم شکایت از ظلم آمریکا و اسرائیل، می‌خواهند از فریضه حج محروم کنند، باید مورد تأیید شوروی و آمریکا و اسرائیل باشند. و اکنون شما - ای فقهای شورای خبرگان و ای برگزیدگان ملت ستم‌دیده در طول تاریخ شاهنشاهی - مسئولیتی را قبول فرمودید که در رأس همه مسئولیت‌هاست و آغاز به‌کاری کردید که سرنوشت اسلام و ملت

رنج کشیده و شهید داده و داغ دیده، گروآن است. تاریخ و نسل های آینده، درباره شما قضاوت خواهند کرد و اولیای بزرگ خدا، ناظر آرا و اعمال شما می باشند: «**والله من ورائهم محیط و رقیب**». کوچک ترین سهل انگاری و مسامحه و کوچک ترین اعمال نظرهای شخصی و خدای نخواستہ تبعیت از هواهای نفسانی، که ممکن است این عمل شریف الهی را به انحراف کشاند، بزرگ ترین فاجعه تاریخ را به وجود خواهد آورد. اگر اسلام عزیز و جمهوری اسلامی نوپا، به انحراف کشیده شود و سیلی بخورد و به شکست منتهی شود، خدای نخواستہ، اسلام برای قرن ها به طاق نسیان سپرده می شود و اسلام شاهنشاهی و ملوک‌کی جایگزین آن خواهد شد. شما برگزیدگان مستضعفان، می دانید که با کوتاه شدن دست ابرقدرت های چپاول گراز کشور اسلامی شما، آنان و وابستگان به آن ها، ماهیت اسلام و قدرت الهی آن را لمس نمودند و چون افعی زخم خورده در کمین نشسته اند که از هر راهی بتوانند، خود یا به وسیله پیروان از خدایی خبر خود، این نظام الهی را از مسیر خود منحرف نمایند و بالاترین انحراف، که منجر به انحراف تمام ارکان ها می شود، انحراف رهبری است که امروز شما نقش اوّل آن را دارید.

شما دیدید و شنیدید که با اصل پنجم قانون اساسی، چه مخالفت ها شد و چه جار و جنجال ها به پا کردند و بحمد الله تعالی موفق

نشدند مأموریت خود را انجام دهند و اخیراً با همین تعیین خبرگان نیز مخالفت کردند و سم پاشی نمودند و بحمدالله با شکست مواجه شدند و امروز هم، شما نباید از کید ساحران و وسوسه ختّاسان غافل باشید! راه خود را با قدرت الهی و تعهد به اسلام بزرگ و قوّت ایمانی و روحی

ادامه دهید و به هیچ چیز، الا مصالح اسلام و مسلمین فکر نکنید و در این صورت، خداوند متعال پشت و پناه شماست.

لازم است به رهبر محترم آتیه یا شورای رهبری، تذکری برادرانه و مخلصانه بدهم. رهبر و رهبری، در ادیان آسمانی و اسلام بزرگ، چیزی نیست که خود به خود ارزش داشته باشد و انسان را خدای نخواستہ به غرور و بزرگانندیشی خود وادارد. آن، همان است که مولای ما علی بن ابی طالب علیه السلام درباره آن گوش زد فرموده است. اساساً انبیای خدا علیهم السلام مبعوث شدند برای خدمت به بندگان خدا، خدمت‌های معنوی و ارشادی و اخراج بشر از ظلمات به نور و خدمت به مظلومان و ستم‌دیدگان و اقامه عدل فردی و اجتماعی. شما که خود را پیروان اصحاب وحی و اولیای عظیم‌الشان می‌دانید و بحمد الله هستید، خود را جز خدمت‌گزار به ملت‌های ستم‌دیده ندانید و باید بدانید که تبه‌کاران و جنایت‌پیشگان، بیش از هر کس، چشم طمع به شما دوخته‌اند و با اشخاص منحرف نفوذی در بیوت شما، با چهره‌های صد درصد اسلامی و انقلابی، ممکن است خدای نخواستہ، فاجعه به بار آورند و با یک عمل انحرافی، نظام را به انحراف کشانند و با دست شما، به اسلام و جمهوری اسلامی سیلی زنند.

الله الله در انتخاب اصحاب خود!

الله الله در تعجیل تصمیم‌گیری، خصوصاً در امور مهمه!

باید بدانید و می‌دانید که انسان، از اشتباه و خطا مأمون نیست. به مجرد احراز اشتباه و خطا، از آن برگردید و اقرار به خطا کنید که آن، کمال انسانی است و توجیه و پافشاری در امر خطا، نقص و از شیطان است. در امور مهمه، با کارشناسان مشورت کنید و جانب احتیاط را مراعات نمایید!

این جانب، مطالبی را درسی صفحه به عنوان وصیت نوشته‌ام و یک نسخه آن را در مجلس مبارک خبرگان، امانت می‌گذارم که پس از مرگ این جانب منتشر خواهد شد.

از خداوند متعال، عاجزانه مسئلت می‌نمایم که اسلام بزرگ را عظمت بیشتر بخشد و توفیق وحدت را برای حفظ کیان اسلام و کشورهای اسلامی، نصیب ملت‌های اسلامی فرماید و جمهوری اسلامی را هر چه بیشتر تقویت نماید و ما را مورد عنایت حضرت بقیه الله - عجل الله فرجه الشریف و روحی لمقدمه الفداء - قرار دهد!

والسلام علی عباد الله الصالحین

۲۳ تیرماه ۱۳۶۲/۳ شوال المکرم ۱۴۰۳

روح الله الموسوی الخمينی

فرازی از وصیت نامه سیاسی - الهی امام خمینی ره

بسم الله الرحمن الرحيم

... و باید بدانیم که اگر رئیس جمهور و نمایندگان مجلس، شایسته و متعهد به اسلام و دلسوز برای کشور و ملت باشند، بسیاری از مشکلات

پیش نمی‌آید و مشکلاتی اگر باشد، رفع می‌شود و همین معنا در انتخاب خبرگان برای تعیین شورای رهبری یا رهبر با ویژگی خاص، باید در نظر گرفته شود؛ که اگر خبرگان، که با انتخاب ملت تعیین می‌شوند، از روی کمالِ دقت و یا مشورت با مراجع عظام هر عصر و علمای بزرگ سرتاسر کشور و متدینین و دانشمندان متعهد، به مجلس خبرگان بروند، بسیاری از مهمات و مشکلات به واسطه تعیین شایسته‌ترین و متعهدترین شخصیت‌ها برای رهبری یا شورای رهبری پیش نخواهد آمد یا با شایستگی رفع خواهد شد و با نظر به اصل یک صد و نهم و یک صد و دهم قانون اساسی، وظیفه سنگین ملت در تعیین خبرگان و نمایندگان در تعیین رهبر یا شورای رهبری روشن خواهد شد که اندک مسامحه در انتخاب، چه آسیبی به اسلام و کشور و جمهوری اسلامی وارد خواهد کرد که احتمال آن، که در سطح بالای از اهمیت است، برای آنان تکلیف الهی ایجاد می‌کند.

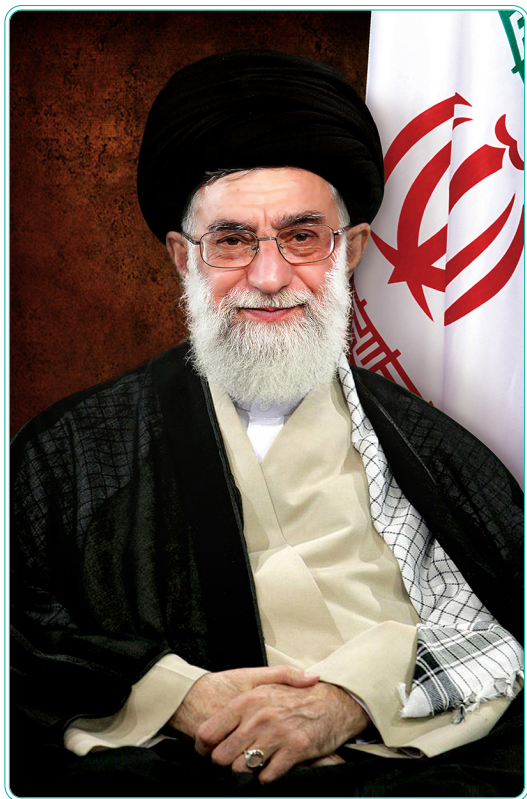
و وصیت این جانب به رهبر و شورای رهبری در این عصر، که عصرتهاجم ابرقدرت‌ها و وابستگان به آنان، در داخل و خارج از کشور، به جمهوری اسلامی و در حقیقت به اسلام است، در پوشش جمهوری اسلامی - و در عصرهای آینده، آن است که خود را وقف در خدمت به اسلام و جمهوری اسلامی و محرومان و مستضعفان بنمایند و گمان

نمایند که رهبری، فی نفسه برای آنان تحفه‌ای است و مقام والایی؛ بلکه وظیفه سنگین و خطرناکی است که لغزش در آن، اگر خدای نخواستہ با هوای نفس باشد، ننگ ابدی در این دنیا و آتش غضبِ خدای قهار را در جهان دیگر در پی دارد.

از خداوند متان هادی، با تضرع و ابتهال می‌خواهم که ما و شما را از این امتحان خطرناک، با روی سفید در حضرت خود بپذیرد و نجات دهد! و این خطر، قدری خفیف‌تر برای رؤسای جمهور حال و آینده و دولت‌ها و دست‌اندرکاران، به حسب درجات در مسئولیت‌ها نیز هست که باید خدای متعال را حاضر و ناظر، و خود را در محضر مبارک او بدانند. خداوند متعال، راه‌گشای آنان باشد!

پیام رهبر معظم انقلاب حضرت آیه الله خامنه ای علیه السلام به مناسبت افتتاح پنجمین دوره مجلس خبرگان

بسم الله الرحمن الرحيم

آغازیه کار پنجمین دوره مجلس خبرگان در ایام ولادت حضرت ولی الله الاعظم (ارواحنا فداه)، تقارن مبارکی است که باید به فال نیک گرفت و اطمینان به تسدید و تأیید الهی و رعایت و رضایت و کوی رادر

دلِ مؤمن به صدق وعده‌های الهی، افزون و پایدار ساخت. همچنین هم‌زمانی با سوّم خرداد را که نماد پیروزی مقاومت و افراشتن پرچم فتح و نصرت الهی است، باید قدر دانست و از آن پدیده شگفت‌آور، درس آموخت.

خداوند عزیز و حکیم را با همه دل سپاس می‌گزارم که به ملت مؤمن و شجاع و باوفا توفیق تشکیل این مجلس را ارزانی فرمود و نظام جمهوری اسلامی را بار دیگر به بیعتی عمومی سرافراز ساخت. به شما برگزیدگان نیز به خاطر دستیابی به اعتماد و انتخاب ملت تبریک می‌گویم و توفیق در تقدیم خدمت شایسته به کشور و مردم را برای شما از خداوند علیم و بصیر مسئلت می‌کنم.

اهمیت این مجلس عظیم الشان، ناشی از عظمت مسئولیتی است که بردوش منتخب آن نهاده شده است. این مسئولیت، در یک جمله، حراست دقیق و همه جانبه از هویت اسلامی و انقلابی نظام حاکم بر کشور و هدایت دستگاه‌های درهم تنیده این نظام به سمت هدف‌های والا و عالی‌قدر آن است. ادای این مسئولیت سنگین، نیازمند صلاحیت‌هایی است که در قانون اساسی به آن اشاره شده است.

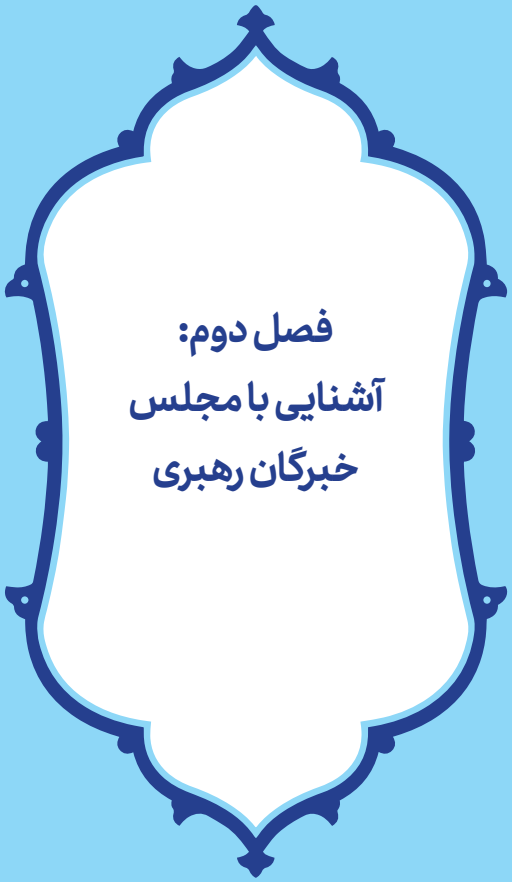
تشخیص وجود و بقای این صلاحیت‌ها برعهده این مجلس معظم است و این، به نوبه خود مسئولیت‌های بزرگی را متوجه آن می‌سازد: آشنایی با جایگاه جمهوری اسلامی در دنیای کنونی؛ توجه به پدیده جذاب مردم‌سالاری دینی در میان انبوه شیوه‌های گوناگون حکومت که

در آن‌ها یا معنویت و دین یا مردم و یا هر دو قربانی شده‌اند؛ توجه به نقش بی‌مانند ایمان و باورهای برآمده از معارف اسلامی در نوع‌گزینش‌های مردمی؛ توجه به تأثیر تقوای فردی و سیاسی شخص رهبر در حفظ اعتماد مردم و سلامت و صلابت و استواری نظام. اینها بخشی از مسئولیت‌های این مجلس معظم را که متشکل از فقهای مردمی و اثرگذار است، یادآور می‌شود و ادای آن را مطالبه می‌کند. هریک از سرفصل‌های مذکور، متضمن وظایفی است که حُسن انجام آن، کشور و نظام را به صلاح و سداد رهنمون می‌گردد و رهبر را در ادای آن مسئولیت بزرگ و بی‌همتا مدد می‌رساند.

توفیق شما حضرات محترم و خود را در پیمودن این مسیر مبارک، که راه امامِ راحل بزرگوار و هدف بزرگ و حیاتی ایشان بود، از خداوند مَنَّان مسئلت می‌کنم.

سیدعلی خامنه‌ای

۱ خرداد ۱۳۹۵

فصل دوم:
آشنایی با مجلس
خبرگان رهبری

مجلس خبرگان رهبری از نهادهای ابتکاری در نظام سیاسی کشور است که برای اولین بار، با تدوین قانون اساسی جمهوری اسلامی، در حقوق اساسی مطرح شد.

* و چون درباره بالاترین مقام کشور، تصمیم‌گیری می‌کند، «فراتر» از نهادهای دیگر است؛

* از آن رو که در لحظات حساس فقدان رهبری، ایفای نقش می‌کند، در «حساس‌ترین موقعیت» برای حفظ نظام است؛

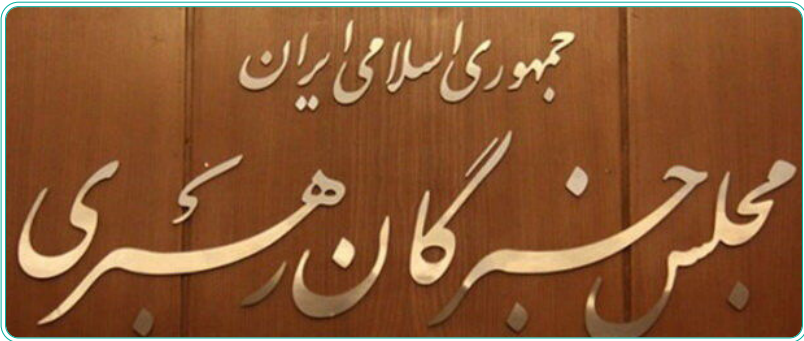
* بدان جهت که تعیین رهبر را برعهده دارد، جایگاه ویژه‌ای در «مشروعیت حکومت» دارد؛

* و بالاخره، چون به‌عنوان برگزیدگان ملت از سراسر کشور، باید از دانش عمیق دینی (فقهی) و بینش قوی سیاسی و اجتماعی برخوردار باشند، نهادی از فرزندان امت است.

نقش مجلس خبرگان در فعالیت‌های خرد کشور محسوس نیست؛ ولی حضور فعال آن، پشتوانه اطمینان‌بخشی در جهت صیانت نظام است. این مجلس، از بحران خلأ رهبری در نظام پیشگیری می‌کند و با نگاه هوشمندانه‌اش به شیوه اداره کشور، سلامت نظام را تأمین می‌کند. از یک سو بر عدالت، فقاہت، شجاعت و تدبیر (رهبری امروز)، اشراف دارد و از طرف دیگر، هشیارانه، در اندیشه «رهبری فردا» است.

وظایف خبرگان

مجلس خبرگان، نهادی است که به موجب قانون اساسی، دو مسئولیت مهم درباره رهبری نظام دارد: «انتخاب» و «نظارت».

الف. انتخاب رهبر

رهبری در زمان حضور معصوم علیه السلام، بر مبنای «نص الهی» تعیین می شود و نصّ، فرد واجد شرایط ولایت را معرفی می کند و پس از آن، مردم با وی بیعت کرده، زمینه تحقق حاکمیت او را فراهم آورند. نصّ بر رهبری امامان دوازده گانه، نصّ خاص است؛ یعنی افراد معینی که همان دوازده امام باشند، با نام و نشان از سوی رسول خدا صلی الله علیه و آله به فرمان خدا برای خلافت، امامت و رهبری سیاسی و دینی جامعه تعیین شده اند. در زمان غیبت امام دوازدهم عجل الله تعالی فرجه الشريف نصّ بر رهبری جامعه که مقام نیابت از امام معصوم را دارد، نصّ عام است که رهبر را به ویژگی ها و اوصاف ویژه ای

متیقن کرده که در احادیث متعددی از جمله روایت احمد بن اسحاق از حضرت ولی عصر - ارواحنا فداه - این نص عام با بیان شرط فقاہت رهبر آمده است: «واما الحوادث الواقعة فارجعوا فیها الی رواة حدیثنا فانهم حجتی علیکم وانا حجة الله علیهم». برای این اساس، انتخاب فردی که در زمان غیبت واجد شرایط رهبری باشد، به وسیله مردم صورت می‌گیرد. در واقع مردم برای انتخاب رهبر واجد شرایط، افرادی را انتخاب می‌کنند که با شرایط رهبری آشنا باشند و رهبر واجد شرایط را بشناسند. به این افراد که به وسیله مردم انتخاب می‌شوند، «خبرگان» می‌گویند که در عصر غیبت برای تعیین رهبر به «نیابت از مردم» برگزیده می‌شوند. بنابراین، بر مبنای نظریه ولایت فقیه، نصب فقیه برای ولایت و رهبری جامعه، «عام» بوده، ناظر بر فرد خاصی نیست؛ از این رو با استفاده از شیوه انتخاب مردمی، باید فردی را که دارای صفات لازم برای رهبری است، تعیین نمود.^(۱)

۱. سیدروح‌الله موسوی خمینی، صحیفه امام، ج ۱، ص ۳۰۸ و ۵۲۶.

پس از این انتخاب و با تعیین «ولیی منتخب»، فقهای دیگر، مسئولیتی در اداره حکومت ندارند و این تکلیف از آنان ساقط می‌شود^(۱) و از آنجا که دخالت ایشان در حیطه رهبری نظام، به تراحم با ولی امر می‌انجامد، نمی‌تواند مشروع باشد.^(۲)

انتخاب رهبری در ایران، مانند بسیاری از کشورها، به صورت دو مرحله‌ای است. در مرحله اول، مردم به خبرگان مورد اعتماد خود رأی می‌دهند و در مرحله دوم، نمایندگان مردم از فقهای واجد شرایط، بهترین آنان را برای رهبری انتخاب می‌کنند. بسیاری از صاحب نظران، انتخابات دو مرحله‌ای را برای تعیین رهبر مناسب‌تر می‌دانند؛ زیرا معتقدند علاوه بر این که نمایندگان مردم، در فضایی به دور از هیجان‌ات و تبلیغات به بررسی و تصمیم‌گیری می‌پردازند، تجربه نیز نشان داده است که وقتی فردی با رأی مستقیم اکثریت مردم به ریاست می‌رسد، بیشتر در معرض سوء استفاده از قدرت قرار دارد.^(۳)

این شیوه، معقول‌ترین راه برای تعیین رهبر است؛ زیرا در بسیاری از نظام‌های مبتنی بر انتخابات، برای دستیابی به بالاترین مقام اجرایی کشور، اگر داوطلبان از نظر «سن»، «تابعیت» آن کشور، و «اقامت» در آن،

۱. سیدروح‌الله موسوی خمینی، کتاب البیع، ج ۲، ص ۶۲۴.

۲. همان، ص ۶۹۲.

۳. ابوالفضل قاضی، حقوق اساسی، ص ۵۶۸.

واجد شرایط باشند، می‌توانند خود را نامزد ریاست کنند و این شرایط به آسانی برای مجریان انتخابات قابل تشخیص است؛ ولی در جمهوری اسلامی ایران، رهبری نظام باید از صلاحیت بالای علمی و شایستگی اخلاقی و قدرتِ مدیریت برخوردار باشد. همان‌گونه که برای گزینش مهندس متبخر یا پزشک حاذق، نمی‌توان به رأی عمومی بسنده کرد و باید به متخصصان آن امر رجوع شود، در گزینش «فقیه عادل و باتقوا، آگاه به زمان، شجاع، مدیر و مدبر» نیز باید با مراجعه به خبرگان، برترین فرد از واجدین شرایط را شناسایی کرد.

حتی در مواردی هم که می‌توان با انتخاب مستقیم مردم به این گزینش دست یافت، باز برای «نظارت» بر رهبر، به گروه خاصی نیاز است که همان خبرگان منتخب مردم هستند.

بنابراین، خبرگان، نمایندگان برگزیده مردم‌اند؛ از این رو «رأی آنان» بر رهبر، نقش «بیعت مردم» را ایفاء می‌کند و بر مبنای جعل ولایت از سوی خدا، هر چند بیعت مردم، «مبدأ ولایت» نیست، اما «تولی امور مسلمین» به آن بستگی دارد و بدون آرای اکثریت، نمی‌توان قدرت را در دست گرفت: [فقیه جامع‌الشرائط] ولایت در جمیع صور دارد؛ لکن تولی امور مسلمین و تشکیل حکومت، بستگی دارد به «آرای اکثریت مسلمین» که

در قانون اساسی هم از آن یاد شده است و در صدر اسلام، تعبیر می شده به «بیعت» با ولیّ مسلمین.^(۱)

قانون اساسی، تعیین رهبری را وظیفه مجلس خبرگان دانسته است. اصل یک صد و هفتم می گوید:

پس از مرجع عالی قدر تقلید و رهبر کبیر انقلاب جهانی اسلام و بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران، حضرت آیه الله العظمی امام خمینی رضی الله عنه، که از طرف اکثریت قاطع مردم به مرجعیت و رهبری شناخته و پذیرفته شدند، تعیین رهبر به عهده خبرگان منتخب مردم است.

همچنین معیارهای انتخاب رهبر توسط مجلس خبرگان در اصل یک صد و هفتم به شرح زیر آمده است:

خبرگان رهبری، درباره همه فقهای واجد شرایط مذکور در اصول پنجم و یک صد و نهم، بررسی و مشورت می کنند و هرگاه یکی از آنان را اَعْلَم به احکام و موضوعات فقهی یا مسائل سیاسی و اجتماعی یا دارای مقبولیت عامه یا واجد برجستگی خاص دریکی از صفات مذکور در اصل یک صد و نهم تشخیص دهند، او را به رهبری انتخاب می کنند و در غیر این صورت، یکی از آنان را به عنوان رهبر انتخاب و معرفی می نمایند.

۱. همان، ج ۲۰، ص ۴۵۹.

در جهت اجرای این اصل و شناخت اوصاف مذکور در اصل پنجم و یک صد و نهم قانون اساسی، کمیسیونی مرکب از یازده نفر عضو اصلی و پنج نفر عضو علی‌البدل در مجلس خبرگان تشکیل شده است. وظیفه اصلی این کمیسیون، تحقیق درباره همه موارد مربوط به ویژگی‌های رهبر، موضوع اصول یادشده، کسانی که در مظان رهبری قرار دارند و ارائه نتایج به هیئت رئیسه، برای بررسی در مجلس خبرگان است.

ب. نظارت بر استمرار شرایط رهبر

در جامعه اسلامی، دو نوع نظارت بر رهبری وجود دارد: نظارت عام که در جهت ایفای نقش «النصيحة لأئمة المسلمين» و «امر به معروف و نهی از منکر» صورت می‌گیرد. نوع دیگر و نظارت نهادینه که توسط نهاد خاصی اعمال می‌شود و پشتوانه «حقوقی» دارد. در این نظارت، صرفاً به ارزیابی وقایع آشکار و موضع‌گیری‌های پیدا اکتفاء نمی‌شود؛ بلکه این نهاد حق تفحص دارد و می‌تواند از مقام مسئول پاسخ بخواهد.

در نظام اسلامی، رهبری دارای دو مسئولیت «جزائی» و «سیاسی» است. از نظر جزائی، تشریفات خاصی برای بررسی اتهامات او در دادگاه وجود ندارد و در اصل یک صد و هفتم قانون اساسی، تصریح شده که «رهبر در برابر قوانین با سایر افراد کشور مساوی است». لذا رسیدگی به تخلفات

او مانند سایر شهروندان است؛ در حالی که در برخی کشورها مانند آمریکا، رئیس جمهور از نوعی مصونیت قضایی برخوردار است و درباره جرایمی از قبیل ارتشاء، دادگاه عادی نمی تواند به آن رسیدگی کند؛ بلکه ابتدا کنگره به موضوع می پردازد، سپس پرونده در مجلس سنا مطرح می شود و برای رأی به محکومیت رئیس جمهور، رأی دو سوم سناتورها لازم است. علاوه بر این، در جمهوری اسلامی، مجلس خبرگان عهده دار نظارت بر رهبری است که مستفاد از اصل یک صد و یازدهم قانون اساسی است. «تشخیص ناتوانی رهبر از انجام وظایف قانونی خود یا فقدان یکی از شرایط، بر عهده مجلس خبرگان است؛ زیرا خبرگان، مسئولیت «عزل رهبر» را بر عهده دارد - نص اصل یک صد و یازدهم قانون اساسی - . پس لازمه آن، نظارت بر توانایی رهبری و استمرار شرایط آن است»^(۱) و البته این نظارت، در تضاد با ولایت مطلقه نیست.^(۲)

مجلس خبرگان برای انجام این وظیفه، دارای کمیسیون تحقیق است که به گزارش های واصله و تحقیق درباره صحت و سقم آنها، رسیدگی می کند.

در واقع، انجام دادن هر عملی که به طور مستقیم در تأمین هدف

۱. ر.ک: مشروح مذاکرات شورای بازنگری قانون اساسی، ص ۱۲۵۹ و ۱۲۶۴.

۲. ر.ک: عبدالله جوادی آملی، ولایت فقیه، ص ۴۵۵، ۴۸۱ و ۴۹۶؛ محمدتقی مصباح یزدی، پرسش ها و پاسخ ها، ج ۲، ص ۵۵؛ محمد مؤمن قمی، مشروح مذاکرات شورای بازنگری، ص ۱۲۵۹.

مجلس خبرگان مؤثر باشد، وظیفه اصلی این مجلس است و انجام دادن اعمالی که به طور غیر مستقیم در تأمین هدف مزبور نقش دارند، وظیفه فرعی تلقی می‌گردد. بدیهی است که نتیجه نهایی وظایف جنبی، حسن اجرای وظایف اصلی خواهد بود. از وظایف فرعی مجلس خبرگان، وضع قوانین و آیین نامه‌های مربوط به این مجلس است که طبق اصل ۱۰۸ قانون اساسی بر عهده خود مجلس خبرگان گذارده شده است.

ج. وضع قوانین مجلس خبرگان و تفسیر آن‌ها

اصل یک صد و هشتم قانون اساسی می‌گوید:

قانون مربوط به تعداد و شرایط خبرگان، کیفیت انتخاب آن‌ها و آئین‌نامه داخلی جلسات آنان، برای نخستین دوره، باید به وسیله فقهای اولین شورای نگهبان، تهیه و با اکثریت آرای آنان تصویب شود و به تصویب نهایی رهبرانقلاب برسد. از آن پس، هرگونه تغییر و تجدید نظر در این قانون و تصویب سایر مقررات مربوط به وظایف خبرگان، در صلاحیت خود آنان است.

به منظور انجام بهترین وظیفه، کمیسیون اصل یک صد و هشتم، در مجلس خبرگان تشکیل شده است که وظیفه آن، بررسی قوانین مربوط به خبرگان، از جمله انتخابات و آئین‌نامه داخلی این مجلس است.

مرجع وضع هر قانون، باید مرجع تفسیر آن نیز باشد؛ زیرا واضح قانون به مراد خود آگاه است. بر این اساس، در ماده ۴۶ آئین‌نامه داخلی مجلس خبرگان آمده است: «تفسیر قانون انتخابات و آئین‌نامه داخلی مجلس خبرگان، در موارد ابهام، با خود خبرگان است». اطلاق این ماده، مواد قانونی مربوط به خبرگان را که فقهای اولین شورای نگهبان تهیه و تصویب کرده‌اند نیز شامل می‌شود. در نتیجه، یگانه مرجع تفسیر قوانین مربوط به خبرگان، خود آنان هستند.

استقلال مصوبات مجلس خبرگان

آنچه از اصل یک صد و هشتم استنباط می‌شود، استقلال مجلس خبرگان در قانون‌گذاری مربوط به خود است؛ زیرا اولاً نهادها، وزارت خانه‌ها و مانند آن اگرچه در تدوین آئین‌نامه‌های داخلی خود مستقل‌اند، آئین‌نامه‌های آن‌ها نباید مخالف قوانین مصوّب مجلس شورای اسلامی باشد. ثانیاً اگرچه مجلس شورای اسلامی مرجع تقنین تمام قوانین کشور است، تصویب آن‌ها نیازمند بررسی شورای نگهبان است تا مصوبات آن مخالف قانون اساسی یا مخالف موازین اسلامی نباشد. ثالثاً انعقاد مجلس شورای اسلامی و صلاحیت آن برای شروع به کار قانون‌گذاری، مشروط به تحقق و تمامیت نصاب شورای نگهبان است؛ یعنی اگر شورای نگهبان در خارج محقق نشد، اصلاً مجلس شورای اسلامی،

قانونی نیست مگر در خصوص تصویب اعتبارنامه نمایندگان. رابعاً شورای نگهبان مرجع تقنین نیست. حتی قوانین مربوط به خود آن شورا در قانون اساسی کاملاً مدوّن و مصوّب شده و صلاحیت آن شورا، تصویب آئین‌نامه داخلی خودش است.^(۱)

مجلس خبرگان در دوره نخست با قانون مصوّب شورای نگهبان تشکیل می‌شود؛ اما شورای نگهبان برای تصویب قانون اولین دوره مجلس خبرگان، فاقد استقلال است؛ زیرا مصوّب آن شورا تا به تصویب نهایی رهبرانقلاب نرسد، هرگز رسمیت قانونی پیدا نمی‌کند. اما مجلس خبرگان بعد از تشکیل شدن در تمام عناوین یادشده مستقل است؛ یعنی نه فقط در تدوین آئین‌نامه‌های داخلی خود، بلکه در تدوین و تصویب قوانین و مقررات مربوط به خود هم منبع تقنین است و در این مرجع بودن هم مستقل است؛ یعنی نه فقط نیازی به بررسی نهایی شورای نگهبان ندارد؛ بلکه محتاج به تصویب نهایی رهبرانقلاب هم نیست؛ برخلاف مقررات مربوط به مجمع تشخیص مصلحت نظام که به تأیید نهایی مقام رهبری نیازمند است.^(۲)

دلیل احتیاج نداشتن به تصویب نهایی رهبر، این است که اگر قرار باشد اعتبار مقررات و مصوبات مجلس خبرگان به امضا و تأیید ولیّ فقیه

۱. جمعی از اساتید و صاحب‌نظران، مجلس خبرگان رهبری، ص ۱۰.

۲. همان.

موکول شود، در صورتی که خبرگان تشخیص دهد رهبر فاقد یکی از شرایط مربوط به رهبری است و براین اساس بخواهد او را از مقام رهبری معزول اعلام کند، آیا در این فرض می‌توان این مصوبه را موکول به امضای رهبر دانست؟ قطعاً چنین نیست. همچنین چنانچه رهبر فوت یا کناره‌گیری کند و خبرگان اقدام به تعیین و معرفی رهبر جدید کند، آیا می‌توان رهبری جدید را موکول به تأیید و امضای ولی فقیه دانست؛ در حالی که اساساً رهبری وجود ندارد؟ بنابراین، مصوبات و مقررات مجلس خبرگان، که در حیطه و محدوده انجام وظایف خبرگان برای تعیین و معرفی رهبر یا برکناری او نیست، به امضا و تصویب ولی فقیه نیاز ندارد.^(۱)

از آنچه گذشت، وظیفه استقلالی مجلس خبرگان در تقنین قوانین مربوط به خود و بی‌نیازی آن از هر نهاد، ارگان و مقامی - حتی مقام شامخ رهبری - معلوم می‌شود. تنها قیدی که بر مصوبات مجلس خبرگان، آن هم در آئین‌نامه داخلی آمده، عدم مغایرت آن‌ها با قانون اساسی است که در این قید نیز مرجع تشخیص مغایرت در صورت ادعای مغایرت، خود مجلس خبرگان است.

نمونه استقلال و تفاوت مجلس خبرگان با سایر ارگان‌ها را می‌توان در تعیین مدت مجلس خبرگان مشاهده کرد؛ مثلاً رئیس‌جمهور طبق اصل

۱. مصطفی جعفری‌پیشه، «مشروعیت مجلس خبرگان»، حکومت اسلامی، شماره ۴۰، ص ۹۲.

یک صد و چهاردهم برای مدت چهار سال، نمایندگان مجلس شورای اسلامی طبق اصل شصت و سوم برای مدت چهار سال و اعضای شورای نگهبان طبق اصل نود و دوم برای مدت شش سال انتخاب می‌شوند؛ اما اعضای مجلس خبرگان طبق قانون مصوب خود، برای مدت هشت سال انتخاب می‌شوند و قانون اساسی هیچ‌گونه تحدیدی در این باره ندارد؛ بلکه تعیین حدود آن را همانند سایر مسائل و قوانین خبرگان در اختیار خود مجلس خبرگان قرار داده است.^(۱)

همچنین باید در نظر داشت که به موجب ماده ۴۶ آئین‌نامه داخلی مجلس خبرگان، مرجع تفسیر قانون انتخابات مجلس خبرگان و آئین‌نامه داخلی آن در صورت وجود ابهام، خود مجلس خبرگان است. بنابراین، یکی از آثار استقلال مجلس خبرگان و موقعیت ویژه آن در قانون اساسی، این است که از حیث قانونی، هیچ‌کس یا هیچ نهادی در خصوص این مجلس، حق نظارت یا دخالت ندارد. برای مثال، مجلس شورای اسلامی نمی‌تواند در مورد شیوه انتخاب خبرگان و شرایط انتخاب‌کنندگان و انتخاب‌شوندگان و مدت زمان مسئولیت آن‌ها و... قانونی تصویب کند.^(۲)

۱. همان.

۲. عباس نیکزاد، پرسش‌ها و پاسخ‌هایی درباره مجلس خبرگان رهبری، ص ۴.

رابطه شورای نگهبان با مجلس خبرگان

به طور کلی، در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، دو گونه ارتباط میان شورای نگهبان و مجلس خبرگان پیش بینی شده است: رابطه تأسیسی و رابطه نظارتی. مراد از رابطه تأسیسی، نقشی است که قانون اساسی در اصل یکصد و هشتم درباره تأسیس مجلس خبرگان و تبیین جایگاه حقوقی آن به شورای نگهبان اعطا کرده است. پیرو تصویب این اصل، فقهای شورای نگهبان قانون و آیین نامه مذکور در اصل را تدوین و تصویب نمودند.^(۱)

مراد از رابطه نظارتی، نقشی است که قانون اساسی در اصل نود و نهم برای شورای نگهبان در خصوص مجلس خبرگان قائل شده است.

۱. محسن ملک‌افضلی، «جایگاه حقوقی و نقش مجلس خبرگان در جمهوری اسلامی ایران»، حکومت اسلامی، شماره ۴۰، ص ۱۳۹.

به موجب این اصل، «شورای نگهبان نظارت بر انتخابات مجلس خبرگان رهبری... را برعهده دارد».

سال ۱۳۷۰ رئیس هیئت مرکزی نظارت شورای نگهبان بر انتخابات، برای نخستین بار نظر تفسیری شورای نگهبان را درباره این اصل جويا شد و دیر وقت شورای نگهبان در پاسخ گفت: «نظارت مذکور در اصل نودونهم قانون اساسی، استصوابی است و شامل تمام مراحل اجرایی انتخابات از جمله تأیید یا رد صلاحیت کاندیداها می شود».^(۱)

به این ترتیب، می توان گفت نظارت شورای نگهبان بر انتخابات مجلس خبرگان رهبری، همانند سایر انتخابات، در دو مورد است: نظارت شورای نگهبان بر صلاحیت کاندیداها و نظارت شورای نگهبان بر جریان انتخابات خبرگان.

مورد نخست، چنانکه اشاره شد، در ماده سیزده قانون انتخابات مجلس خبرگان تأمین شده است: «مرجع تشخیص دارا بودن شرایط داوطلبان، فقهای شورای نگهبان می باشند». البته درباره این که چرا این ماده، مرجع تشخیص را فقط فقهای شورای نگهبان می داند و نه شورای نگهبان، مباحثی وجود دارد که از موضوع این نوشتار خارج است و در جای خود باید بحث شود.

۱. طرح استفساریه تبصره (۳) ماده (۵۲) قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی، سامانه جامع نظرات شورای نگهبان، قابل دسترسی در: <http://nazarat.shora-rc.ir>.

اعضای شورای نگهبان

ترکیب، تعداد، اوصاف، شیوه انتخاب و دوره عضویت

شیوه تغییر

در نخستین دوره، پس از گذشتن سه سال، نیمی از اعضای هر گروه (فقها و حقوق دانان) به فرجه تغییر یافتند و در دوره های بعد هر سه سال، نیمی از اعضای هر گروه با اتمام دوره شش ساله تغییر می یابند.

دوره عضویت

اعضای شورای نگهبان برای مدت شش سال انتخاب می شوند.

۶ نفر حقوق دان

۶ نفر فقیه

اوصاف	از میان حقوق دانان مسلمان، در رشته های مختلف حقوقی	+	«عادل» و «آگاه به مقتضیات زمان و مسائل روز»	اوصاف
شیوه انتخاب	به وسیله رئیس قوه قضائیه به مجلس شورای اسلامی معرفی می شوند و با رأی مجلس انتخاب می گردند		توسط رهبری انتخاب می شوند	شیوه انتخاب

مورد دوم نیز در ماده هشت قانون مذکور و همچنین تبصره ۳ ماده ۸ قانون انتخابات مجلس خبرگان مورد توجه قرار گرفته است که بیان می دارد:

در اجرای اصل نودونهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، که نظارت بر انتخابات مجلس خبرگان رهبری را به عهده شورای نگهبان گذارده است، پیش از شروع انتخابات از سوی شورای نگهبان، پنج نفر از شخصیت های مسلمان، مطلع و مورد اعتماد، که

حداقل دو نفر از آنان حوزوی باشند، با اکثریت آراء انتخاب، و به وزارت کشور معرفی می‌شوند.

در هیئت مرکزی نظارت، حداقل یک نفر از فقهای شورای نگهبان، عضویت خواهد داشت.

گفتنی است علاوه بر روابط پیش‌گفته، میان دو نهاد شورای نگهبان و مجلس خبرگان، برخی روابط جزئی وجود دارد که در آئین‌نامه داخلی مجلس خبرگان رهبری بیان شده است:

۱. مشارکت هیئت‌رئیس مجلس خبرگان و شورای نگهبان در تصمیم‌گیری برای تشکیل مجلس خبرگان در جای دیگری غیر از شهر مقدس قم و تهران (ماده ۱)؛

۲. دعوت از نمایندگان و برگزاری اجلاس خبرگان جدید، از سوی شورای نگهبان، با هماهنگی دبیرخانه مجلس خبرگان، بلافاصله پس از پایان هر دوره (ماده ۲)؛

۳. دعوت شورای نگهبان از شخصیت‌ها، جهت شرکت در نخستین جلسه مجلس خبرگان (تبصره ماده ۲)؛

۴. ارائه گزارش انتخابات توسط شورای نگهبان، در جلسه افتتاحیه مجلس خبرگان (ماده ۵).^(۱)

۱. محسن ملک‌افضلی، «جایگاه حقوقی و نقش مجلس خبرگان در جمهوری اسلامی ایران»، حکومت اسلامی، شماره ۴۰، ص ۱۴۱.

اهمیت مجلس خبرگان

اهمیت مجلس خبرگان، به اهمیت و جایگاه منحصر به فرد امامت و رهبری اولیای الهی در جامعه به منظور اجرای احکام و شریعت الهی برمی گردد. در عصر غیبت، به دلیل کوتاه بودن دست افراد از اولیای الهی، مسئولیت رهبری جامعه اسلامی بردوش فقیه جامع الشرایط قرار می گیرد. بدیهی است در فرض وجود حکومت اسلامی، باید سازوکاری فراهم شود تا شایسته ترین فرد، متصدی این امر باشد تا از هرج و مرج و اخلال در نظام پیشگیری شود. بر همین اساس، پس از انقلاب اسلامی ایران و تشکیل حکومت جمهوری اسلامی، از مهم ترین مسائل حاکمیت، نحوه گزینش رهبری حکومت اسلامی است.

از آنجاکه آحاد مردم به دلیل نداشتن تخصص‌های لازم نمی‌توانند براساس ویژگی‌هایی که در روایات برای رهبراسلامی بیان شده است، فرد مطلوب را شناسایی کنند، قانون اساسی از طریق انتخاب بهترین افراد جامعه به عنوان خبرگان، راه‌گزینش رهبر را برای مردم آسان می‌کند. در قانون اساسی، به عنوان مهم‌ترین سند رسمی کشور، نحوه‌گزینش رهبر توسط خبرگان نیز پیش‌بینی شده است.^(۱)

چنین جایگاهی برای مجلس خبرگان، آن را به نهادی بی‌بدیل در میان همه نهادها، سازمان‌ها و تشکیلات سیاسی نظام در نگهبانی از هویت اسلامی و انقلابی جمهوری اسلامی ایران بدل کرده است. مجلس خبرگان دو چهره سیاسی و اجتماعی دارد. چهره سیاسی‌اش، به عنوان ساختار پیونددهنده میان سیاست و دیانت، آن مجلس را در

۱. مرکز تحقیقات علمی حکومت اسلامی، مجلس خبرگان رهبری (جایگاه، وظایف و کارآمدی)، ص ۹۱.

والاثرین جایگاه نظام اسلامی قرار داده است. این هویت، نمود امنیت و آرامش الهی است که خداوند بر مردمان نازل می‌کند و نوید و بشارتی است به صیانت مردم و خانواده‌ها از گزند و آسیب‌ها و ظلم‌ها به خصوص ظلم‌های ساختاری، سیستماتیک و بنیادین که از سوی حکومت‌های دنیایی برپیکره اخلاق، کیان ناموس و حیات طیبه مردمان وارد می‌شود. این جایگاه، در صورت حرکت در مسیر رسالت‌های خود، با تضمین استحکام و ثبات نظام اسلامی، از ارکان زندگی ایمانی مردم، یعنی امنیت، استقلال و آزادی، حفاظت می‌کند. چهره اجتماعی و علمایی این مجلس نیز با عمق و نفوذ تاریخی که بر سرشت مردم ایران دارد و با ارائه تصویری روشن از یک دین اجتماعی، حرکت نظام به سمت سامان کامل و اسلامی خویش را تضمین می‌کند. این جایگاه مهم و نقش‌های آن، از لوازم هویت جامع آن میان سیاست، دیانت و اجتماع و همچنین هم‌بسته با نقش بی‌بدیلی است که خبرگان رهبری، مطابق قانون اساسی، بر عهده دارند.

شرایط نمایندگان مجلس خبرگان رهبری

قانون اساسی، به صراحت اوصاف نمایندگان مجلس خبرگان را بیان نکرده و تعیین آن را مطابق اصل یک صد و هشتم، برای نخستین دوره، به فقهای اولین شورای نگهبان و پس از آن به خود مجلس خبرگان واگذار کرده است؛ اما با دقت در اصول مربوط، می توان کلیاتی را در مورد ویژگی های اعضای مجلس خبرگان به دست آورد. به ضرورت تناسب

حکم و موضوع، اعضای خبرگان، اولاً باید دارای درجه‌ای از فقاقت و آگاهی بر مسائل سیاسی و اجتماعی روز باشند که قدرت تشخیص «اعلم به احکام و موضوعات فقهی یا مسائل سیاسی و اجتماعی یا شخص واجد مقبولیت عامه» را داشته باشند و ثانیاً دارای مرتبه‌ای از تقوا باشند که در اظهار نظر خویش، فقط مصالح اسلام و مسلمانان را در نظر گیرند و نه منافع فردی و گروهی را. چنانچه اگر اهل خبره، به آنچه می‌گویند، اعتقاد نداشته باشد یا دارای سوابق سوء سیاسی و اجتماعی باشد، بدون تردید نمی‌توان به تشخیص او اعتماد کرد. در آخرین اصلاحیه قانون انتخابات مجلس خبرگان که در دوازدهمین اجلاسیه رسمی دوره پنجم در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۵ به تصویب رسیده، شرایطی به شرح زیر آمده است:

۱. تابعیت جمهوری اسلامی ایران؛

۲. حداقل سن چهل سال تمام؛

۳. دارا بودن توانایی لازم برای انجام وظایف مربوط به نمایندگی مجلس خبرگان؛

۴. عدالت و اشتهار به دیانت، وثوق، شایستگی و سلامت اخلاقی و اقتصادی؛

۵. داشتن بینش مناسب سیاسی - اجتماعی و آشنایی لازم با مسائل روز؛

۶. تعهد به انقلاب اسلامی، نظام جمهوری اسلامی ایران، التزام به قانون اساسی و ولایت مطلقه فقیه؛
۷. نداشتن سوابق سوء سیاسی و اجتماعی به تشخیص مراجع قانونی و رسمی نظام جمهوری اسلامی ایران؛
۸. اجتهاد در حدی که قدرت استنباط بعض مسائل فقهی را داشته باشد و بتواند ولی فقیه واجد شرایط رهبری را تشخیص دهد.

درکنار تصریح به ضرورت برخورداری نمایندگان خبرگان از شرایط فوق، این قانون، بر نفی ضرورت بعضی شرایط تصریح کرده است مثلاً «ضرورت ندارد که نمایندگان، ساکن یا متولد حوزه انتخابیه خود باشند».

نکته پایانی درباره شرایط نمایندگان مجلس خبرگان، «مرجع تشخیص واجدان شرایط» است. این موضوع، از اهمیت زیادی برخوردار است. ماده ۱۳ قانون انتخابات مجلس خبرگان، این مرجع را فقهای شورای نگهبان دانسته است. به طور معمول، این فقهاء برای کسانی که اجتهادشان محرز نیست، اقدام به برگزاری امتحان و اختبار می کنند و شرایط دیگر را با تحقیق و تفحص احراز می کنند (مضمون تبصره ۳ ماده ۱۳).

مطابق تبصره ۱ ماده ۱۱ قانون انتخابات مجلس خبرگان رهبری کسانی که رهبر، صریحاً یا تلویحاً اجتهادشان را تأیید کرده باشد، از نظر علمی، نیازمند تشخیص فقهای شورای نگهبان نخواهند بود. همچنین

بر اساس تبصره ۲ همان ماده، داوطلبانی که سابقه نمایندگی مجلس خبرگان رهبری را دارند یا در دوره‌های پیشین حائز نمره قبولی در آزمون شده‌اند، از امتحان کتبی و شفاهی معاف هستند.

بر اساس ماده ۱۲ این قانون، ارائه یکی از مدارک علمی معتبر ذیل، هنگام ثبت نام داوطلبان، به استثنای دارندگان شرایط مندرج در تبصره‌های ۱، ۲ و ۳ ماده ۱۱ قانون فوق، الزامی است:

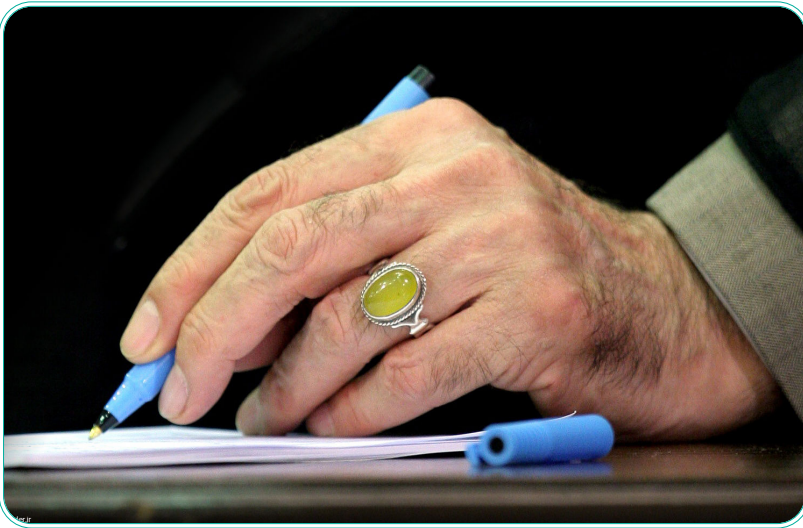
الف) سطح چهار حوزه؛

ب) تأیید کتبی از مدیر حوزه علمیه (قم، خراسان رضوی و اصفهان) مبنی بر صلاحیت علمی داوطلب برابر سطح چهار؛

ج) مدارک افتاء از مرجع رسمی برای داوطلبان اهل سنت، برابر آئین نامه مصوب حوزه‌های علمیه اهل سنت.

افتتاح مجلس خبرگان

پس از برگزاری انتخابات مجلس خبرگان، نخستین جلسه در هر دوره، با حضور حداقل دوسوم نمایندگان رسمیت می‌یابد. شورای نگهبان، موظف است با هماهنگی دبیرخانه مجلس خبرگان، پس از پایان هر دوره، بلافاصله به دعوت از نمایندگان و برگزاری اجلاس خبرگان جدید اقدام کند. جلسه افتتاحیه، پس از استقرار هیئت رئیسه سنی در جایگاه و استماع سرود جمهوری اسلامی، با تلاوت آیاتی از قرآن مجید شروع می‌شود. بعد از انجام مراسم تحلیف، هیئت رئیسه دائم مجلس خبرگان، برای مدت دو سال انتخاب می‌شوند. بدین ترتیب، طی هشت

سال نمایندگی اعضای خبرگان - که بیشترین مدت نمایندگی در ایران است - چهار بار انتخابات هیئت رئیسه و کمیسیونها انجام می شود. مطابق آئین نامه داخلی، مجلس خبرگان دارای دو نوع اجلاسیه است:

۱. اجلاسیه رسمی عادی که سالی دو بار، حداقل، به مدت دوازده روز تشکیل می شود.

۲. اجلاسیه فوق العاده که در دو صورت تشکیل می شود: در مواردی که هیئت رئیسه ضروری بداند و در صورتی که حداقل یک سوم از نمایندگان برگزاری آن را درخواست کنند.

جلسات مجلس خبرگان، با حضور دو- سوم مجموع خبرگان پیش بینی شده در قانون رسمیت دارد و مصوبات این مجلس، با موافقت نصف به اضافه یک حاضران، معتبر است؛ مگر در موارد خاصی که در آئین نامه پیش بینی شده است.

ساختار مجلس خبرگان

مجلس خبرگان رهبری، از دو بخش هیئت رئیسه و کمیسیون‌ها تشکیل می‌شود:

الف. هیئت رئیسه

مجلس خبرگان، دارای دو گونه هیئت رئیسه است: هیئت رئیسه ستی که در اولین جلسه مجلس خبرگان، بر اساس سنّ نمایندگان، تعیین می‌شود که مسن‌ترین فرد از خبرگان حاضر، به عنوان رئیس ستی و فرد بعدی به منزله نایب رئیس و دو نفر از جوان‌ترین خبرگان حاضر، به سمت منشی معین می‌شوند و در جایگاه مخصوص قرار می‌گیرند. هیئت رئیسه ستی، وظایف زیر را بر عهده دارد:

- اداره جلسه افتتاحیه؛

- انجام دادن مراسم تحلیف؛

- اجرای انتخابات هیئت رئیسه دائم.

هیئت رئیسه سنی، پس از انتخاب اعضای هیئت رئیسه دائم از سوی نمایندگان، به کار خود پایان می‌دهد. بنابراین، مدت زمان هیئت رئیسه سنی، فقط در اولین جلسه هر دوره از مجلس خبرگان است. هیئت رئیسه دوم، دائم است. این هیئت، مرکب از رئیس، دونایب رئیس، دومنشی و دوکارپرداز است که از میان اعضاء برای مدت دو سال و با رأی مخفی انتخاب می‌شوند.

انتخاب رئیس، با رأی اکثریت مطلق حاضران و انتخاب نواب رئیس و منشیان و کارپردازان، هر یک جداگانه و با اکثریت نسبی و به صورت مخفی خواهد بود. برای انتخاب رئیس در صورتی که در مرحله اول، اکثریت مطلق حاصل نشود، از بین دوفتری که بیشترین رأی را کسب کرده‌اند، با رأی‌گیری مجدد و اکثریت نسبی، یکی برگزیده می‌شود. ریاست مجلس خبرگان، علاوه بر اداره جلسات مجلس خبرگان، بر همه امور اداری و سازمانی مجلس خبرگان نظارت دارد و باید با ارتباط منظم با رهبری، شرایط را برای انجام دادن وظایف مجلس خبرگان آسان کند. وی مصوبات قانونی مجلس خبرگان را امضاء و به مراجع ذی‌ربط ابلاغ

می‌کند. رئیس مجلس خبرگان، موظف است سالانه گزارشی از عملکرد و اقدامات هیئت رئیسه را به مجلس خبرگان ارائه کند.

ب. کمیسیون‌ها

به منظور بررسی‌های کارشناسی و تهیه گزارش برای طرح در جلسات رسمی، کمیسیون‌های زیر در مجلس خبرگان تشکیل شده است:

۱. کمیسیون اصل ۱۰۸ قانون اساسی

کمیسیون اصل ۱۰۸، به منظور بررسی و تدوین قوانین مربوط به خبرگان، از جمله انتخابات و آئین‌نامه داخلی مجلس خبرگان تشکیل می‌شود. اعضای اصلی آن، یازده نفر و اعضای علی‌البدل، پنج نفرند.

۲. کمیسیون اصل ۱۰۷ و ۱۰۹ قانون اساسی

این کمیسیون، به منظور آمادگی خبرگان برای اجرای اصل یک‌صد و هفتم و شناخت حدود و شرایط مذکور در اصل پنجم و یک‌صد و نهم قانون اساسی، مرکب از یازده نفر عضو اصلی و پنج نفر عضو علی‌البدل، تشکیل می‌شود تا درباره همه موارد مربوط به شرایط و صفات رهبر و درباره همه کسانی که در مظان رهبری قرار دارند، تحقیق و بررسی به عمل آورد و نتایج آن را به هیئت رئیسه ارائه کند. گزارش این کمیسیون، سری تلقی می‌شود و به صورت اسناد طبقه‌بندی شده حفاظت می‌گردد

و بدون تصویب مجلس خبرگان، در اختیار دیگری قرار نمی‌گیرد، مگر رهبری که عنداللزوم به اطلاع وی می‌رسد.

۳. کمیسیون تحقیق موضوع اصل ۱۱۱ قانون اساسی

این کمیسیون، به منظور اجرای اصل یک صد و یازدهم قانون اساسی و برای نظارت بر استمرار شرایطی که در اصل پنجم و یک صد و نهم قانون اساسی برای رهبری ذکر شده است و تصمیم‌گیری در موارد فقدان آن، تشکیل می‌شود. تحقیقات و مذاکرات این کمیسیون، محرمانه است. مجلس خبرگان، به وسیله این کمیسیون، موضوع نظارت بر شرایط رهبری را به اجرا می‌گذارد. سایر اعضای خبرگان نیز اطلاعات خود ناظر به اصل ۱۱۱ قانون اساسی را در اختیار این کمیسیون قرار می‌دهند. کمیسیون بعد از بررسی و تحقیق، چنانچه مطالب مذکور را برای تشکیل اجلاس خبرگان کافی نداند، موضوع را به اطلاع عضو یا اعضای خبرگان که اطلاعات را در اختیار گذاشته‌اند، می‌رساند و توضیحات خود را ارائه می‌کنند و در صورتی که آنان قانع نشوند، اگر اکثریت نمایندگان، تقاضای تشکیل جلسه فوق‌العاده را کنند، اجلاسیه مجلس خبرگان برگزار می‌شود.

۴. کمیسیون سیاسی، اجتماعی و فرهنگی

کمیسیون یادشده، به منظور آگاهی مستمر اعضای مجلس خبرگان

از تحولات مهم داخلی و جهانی، به ویژه در زمینه مسائل سیاسی، فرهنگی، مدیریتی، امنیتی و اقتصادی تشکیل می شود و موظف است با تشکیل جلسات با حضور خبرگان و مسئولان امور سیاسی، امنیتی، فرهنگی و اجتماعی، مسائل مهم داخلی و جهانی را که به نحوی، به انجام وظایف خبرگان، به ویژه وظایف مذکور در اصول یک صد و هفتم و یک صد و نهم قانون اساسی مربوط می شود، مورد بررسی قرار دهد و گزارش آن را به هیئت رئیسه تقدیم کند تا در اولین اجلاس خبرگان، به اطلاع اعضاء برسد.

۵. کمیسیون بررسی راه های پاسداری و حراست از ولایت فقیه

این کمیسیون، به منظور بررسی راه های مناسب پاسداری و حراست از ولایت فقیه تشکیل می شود که اهم وظایف آن، ارائه پیشنهاد به هیئت رئیسه در باب سیاست گذاری و برنامه ریزی در امور زیر است:

۱. تحقیق و پژوهش در موضوع حکومت اسلامی، بالاخص ولایت فقیه، تألیف و نشر آن به صورت‌های مناسب و پاسخ به شبهات؛

۲. معرفی ولایت فقیه در مجامع علمی داخل و خارج کشور و در سطح عموم مردم؛

۳. بررسی شیوه‌های مناسب تدریس و ترویج اندیشه حکومت اسلامی و ولایت فقیه، در سطوح مختلف تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان و همچنین در سطح رسانه‌های عمومی، خصوصاً صدا و سیما و ارائه راهکارهای مناسب به هیئت‌رئیس مجلس خبرگان.

۶. کمیسیون اقتصادی

کمیسیون اقتصادی، به منظور آگاهی مستمر اعضای مجلس خبرگان از تحولات مهم داخلی و جهانی، به ویژه در زمینه مسائل اقتصادی تشکیل می‌شود که دارای یازده نفر عضو اصلی و پنج نفر عضو علی‌البدل است.

این کمیسیون وظیفه دارد با تشکیل جلسات با حضور نخبگان و مسئولان امور اقتصادی، مسائل مهم داخلی و جهانی را که به نحوی به انجام وظایف خبرگان مربوط می‌شود، بررسی کند و نتایج آن را به هیئت‌رئیس گزارش دهد تا حسب صلاح‌دید به اطلاع اعضای خبرگان برسد.

ج. هیئت اندیشه‌ورز

طبق اصول ۵۷ و ۱۱۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی و همچنین با توجه به مقدمه قانون اساسی، رهبری نظام به‌عنوان ولایت مطلقه و امامت امت، وظایف ذاتی و پایه‌ای دارد که هدایت کلان نظام و حمایت کلان از ارکان نظام اسلامی از جمله آن است. تلاش برای حفظ نظام و انجام مأموریت‌های پایه‌ای و همچنین پیشبرد نظام به‌سمت تحقق رسالت‌ها، نیازمند دیده‌بانی، رصد، اشراف راهبردی و نظام ارزشیابی حکمرانی است تا در مسیر کلان نظام، انحراف، فساد، نفوذ و تبعیض صورت نگیرد. با توجه به این‌که هریک از قوای سه‌گانه و دیگر نهادهای نظام، وظایف ذاتی خود را دارند و دستگاه دیگری که نگاه کلان راهبردی به نظام داشته باشد، وجود ندارد، رهبری این وظیفه را بر عهده مجلس خبرگان رهبری قرارداد تا این نهاد، با نگاه کلان به گذشته و آینده، برای ترسیم اهداف، وظایف و مأموریت‌های انقلاب اسلامی، اندیشه‌ورزی، مطالبه‌گری و گفت‌وگو سازد.

بنابراین، جایگاه حقوقی و قانونی هیئت اندیشه‌ورز، خاستگاه ذاتی اختیارات و وظایف رهبری است که در قانون اساسی قید شده است. اما این‌که چرا رهبری این وظیفه را به عهده مجلس خبرگان گذاشته، از سویی به ماهیت استثنایی و بی‌نظیر مجلس خبرگان از حیث ترکیب

مجلس خبرگان رهبری

کار جدید مجلس خبرگان رهبری

نگاه کلان و راهبردی به انقلاب و مسیر انقلاب

تشکیل هیئت اندیشه‌ورز
دارای نگاه کلان

بررسی پیشرفت‌ها با بسط‌ها
در حرکت به سمت اهداف انقلاب اسلامی

مطالبه‌گری از
دستگاه‌های مختلف

نمونه‌هایی از مطالعه‌گری مجلس خبرگان

عدالت؛ کاهش فاصله
فقیر و غنی، مبارزه با فقر
و تقسیم درست ثروت

قدرت پول ملی؛ قدرت
خرید مردم و توانایی پول
در ایجاد ثروت برای مردم

پالایش کشور از فرهنگ
غربی و مطیع غرب نبودن

حفظ و حراست از
انگیزه‌های انقلابی

توجه به تدبیر مردم و
هدایت به بهشت

خاص این مجلس که از ۸۸ مجتهد منتخب ملت تشکیل شده و نفوذ سیاسی و اجتماعی به همراه اشراف کامل بر مسائل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، امنیتی و سیاسی نمایندگان مجلس خبرگان و از سوی دیگر، به سابقه درخشان مجلس خبرگان رهبری در طول چندین دهه و همچنین ظرفیت فوق‌العاده این مجلس به دلیل وجود شخصیت‌های صاحب‌فکر و اندیشمند در آن بازمی‌گردد.

وظایف هیئت اندیشه‌ورز

هیئت اندیشه‌ورز مجلس خبرگان رهبری، مرکب از ده نفر منتخب و به ریاست مجلس خبرگان (جمعاً یازده نفر) با نگاه کلان راهبردی و حرکت صحیح نظام اسلامی با وظایف زیر تشکیل می‌شود:

۱. رصد و دیدبانی کلان نسبت به پیشرفت‌ها، پس‌رفت‌ها و توقف‌ها در مسیر انقلاب اسلامی؛

۲. ارزیابی کلان حرکت صحیح نظام جمهوری اسلامی ایران در مسیر تحقق اهداف انقلاب؛

۳. آینده‌نگری به بایسته‌های تحقق اهداف انقلاب اسلامی و پیشنهاد راهبردهای مورد نیاز؛

۴. گفتمان‌سازی و تبیین انقلاب اسلامی برای افکار عمومی؛

۵. مطالبه‌گری کلان از قوای عمومی و سازمان‌ها و نهادهای مربوط؛

۶. ارائه گزارش‌ها، ارزیابی‌ها و مطالبات از قوای عمومی و سازمان‌ها و نهادهای مربوط، به رهبر معظم انقلاب اسلامی از طریق رئیس مجلس خبرگان.

به منظور انجام هر چه بهتر وظایف هیئت اندیشه‌ورز، پنج کارگروه تخصصی تشکیل شد که دستور کار هر یک از این کارگروه‌های تخصصی به ترتیب زیر معین شده است:

کارگروه «دین و فرهنگ»

دستورکار این کارگروه، بررسی تأثیر و نقش انقلاب اسلامی در میزان ارتقای ایمان، تقوا و تدین مردم است.

شاخص‌های مصوب

شاخص‌های مصوب این کارگروه عبارت‌اند از:

۱. شاخص‌های حوزه اندیشه و عقیده دینی مانند: خداباوری، معادباوری، نبوت‌باوری، امامت‌باوری و اعتقاد به امام زمان عَلَيْهِ السَّلَامُ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ؛
۲. شاخص‌های حوزه اخلاق و رفتار دینی مانند: نماز، زکات، زیارت، عفاف و حجاب، صلح و وحدت و همبستگی؛
۳. شاخص‌های حوزه سیاسی و انقلابی مانند: بصیرت و بینش سیاسی - انقلابی، روحیه جهاد و ایثار، مشارکت سیاسی و استکبارستیزی؛
۴. شاخص‌های حوزه محصولات فرهنگی مانند: ادبیات و نشر، هنرورسانه، فضای مجازی و معماری و شهرسازی؛
۵. شاخص‌های حوزه ساختارهای آموزشی، تربیتی و تبلیغی مانند: نظام آموزش و پرورش، نظام آموزش عالی، حوزه‌های علمیه و عقیدتی - سیاسی نیروهای مسلح.

کارگروه «حقوقی و قضایی»

دستورکار این کارگروه، تحقق عدالت قضایی و مبارزه با فساد در چارچوب ارزش‌های اسلامی و انقلابی است.

شاخص‌های مصوب

شاخص‌های مصوب این کارگروه عبارت‌اند از:

۱. شاخص‌های مربوط به مدیریت و ساختار اداری و قضایی قوه قضائیه مانند: نقش مدیریت قضایی در تحقق عدالت قضایی؛
۲. شاخص‌های مربوط به قضات مانند: استقلال و اقتدار قاضی؛

۳. شاخص‌های مربوط به وظایف و اختیارات دستگاه
قضاء مانند: اقدامات مناسب برای پیشگیری از وقوع جرم؛
۴. شاخص‌های مربوط به عملکرد قوه مانند: عدم
نفوذ رانت و دیگر مفاسد در دستگاه قضایی؛
۵. شاخص‌های مربوط به صدور حکم در دادگاه‌ها
مانند: حاکمیت قانون و اجرای حدود و مقررات مدون
جزایی اسلام؛
۶. شاخص‌های مربوط به اجرای احکام دادگاه‌ها مانند:
قاطعیت در اجرای احکام؛
۷. شاخص‌های مربوط به فرآیند رسیدگی و صدور حکم
مانند: اقدام مناسب برای اصلاح شخصیت و حیثیت
مجرمین.

کارگروه «اقتصادی»

دستورکار این کارگروه عبارت‌اند از:

۱. اقتصاد مقاومتی، اقتدار اقتصادی، تقویت تولید و اشتغال، حفظ قدرت خرید مردم و صیانت از ارزش پول ملی؛
۲. توزیع عادلانه امکانات و بهره‌برداری از منابع ملی کشور در راستای برقراری عدالت اجتماعی و کاهش فقر و محرومیت.

شاخص‌های مصوب

شاخص‌های مصوب این کارگروه عبارت‌اند از:

۱. میزان تحقق اقتصاد اسلامی مانند: بانکداری بدون ربا؛
۲. میزان تحقق عدالت اقتصادی مانند: محرومیت‌زدایی، کاهش فاصله طبقاتی و توزیع عادلانه امکانات؛
۳. میزان تقویت زیرساخت‌های اقتصادی کشور مانند: تنظیم روابط اقتصادی با سایر کشورها بر اساس منافع و مصالح ملی، برنامه‌ریزی برای خوداتکایی داخلی و کاهش وابستگی به ویژه در کالاهای اساسی؛
۴. میزان تحقق استقلال و خوداتکایی اقتصادی؛
۵. شاخص اشتغال مانند شناسایی فرصت‌های شغلی، ایجاد فرصت‌های نو در عرصه اشتغال، فعال‌سازی

- استعدادهای انسانی و ارتقای سطح بهره‌وری؛
۶. بازار و مبادلات مانند: ایجاد نظام بانکی فعال، مؤثر، نقش‌آفرین، سالم و کارآمد؛
۷. جلوگیری از تصدی‌گری و بنگاه‌داری بانک‌ها و تقویت قرض‌الحسنه؛
۸. اصلاح ساختار بانک‌ها در جهت تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی، مدیریت نقدینگی و منابع بانکی، عدم خلق پول و حمایت از تولید ملی؛
۹. میزان موفقیت دولت‌ها در عرصه مدیریت اقتصادی مانند: سالم‌سازی و چابک‌سازی تشکیلات اداری، حذف بروکراسی و هزینه‌های غیرضروری، ارتقای کارایی و کارآمدی نظام اداری؛
۱۰. تخصیص بهینه منابع ارزی کشور، تدبیر و پیشگیری برای جلوگیری از خروج منابع ارزی و بازگشت ارز صادرات به چرخه اقتصاد ملی؛
۱۱. برنامه‌ریزی برای سامان‌دهی صندوق‌های بازنشستگی و تأمین نیازهای ضروری بازنشستگان و تدبیر برای خوداتکایی حکیمانه صندوق‌های بازنشستگی کشور؛
۱۲. مدیریت منابع صندوق توسعه ملی و نظارت کامل بر هزینه‌های ارزی و صادرات و واردات.

کارگروه «سیاسی - اجتماعی»

دستورکار این کارگروه عبارت‌اند از:

۱. میزان عبور از غرب یا وابستگی به آن بر اساس شعارنه شرقی نه غربی؛
۲. بررسی مهم‌ترین شاخص‌های اجتماعی کشور.

شاخص‌های مصوب

شاخص‌های مصوب این کارگروه عبارت‌اند از:

الف. شاخص‌های ارزیابی عبور از غرب

۱. شاخص‌های عبور از غرب در حوزه سیاسی مانند: میزان برخورداری از نظام حقوقی مستقل از غرب، میزان تصمیم‌گیری‌های کلان نظام مبتنی بر مبارزه با نظام سلطه یا مصالحه با آن، میزان نفوذ غربی‌ها در شبکه مدیران، میزان قدرت بازدارنده دفاعی، میزان پیشروی راهبردی در سطح منطقه و بین‌الملل؛
۲. شاخص‌های عبور از غرب در حوزه اقتصادی مانند: میزان تأمین استقلال و شکوفایی اقتصادی، موانع تحقق استقلال و عدالت اقتصادی، میزان شکوفایی استعداد و خلاقیت، میزان تحقق اقتصاد مقاومتی، میزان تحقق عدالت اقتصادی، میزان تحقق آموزه‌های اسلامی در اقتصاد (نظام اقتصادی اسلام)؛

۳. شاخص‌های عبور از غرب در حوزه فرهنگی مانند: میزان خودباوری ملی یا اثرپذیری و خودباختگی و میزان اعتماد به نفس در نظام اسلامی؛

ب. شاخص‌های ارزیابی مسائل اجتماعی

۱. سرمایه اجتماعی مانند: حضور مردم در صحنه‌های مختلف و امید به آینده؛
۲. آسیب‌های اجتماعی مانند: سبک زندگی غربی، ازدواج، طلاق، مجرد قطعی، خودکشی، اعتیاد و حاشیه‌نشینی؛
۳. نشاط و سلامت اجتماعی مانند: تفریحات سالم و گردشگری.

کارگروه «علم و فناوری»

دستورکار این کارگروه، میزان حرکت و پیشرفت در علم و فناوری و جنبش نرم‌افزاری است.

شاخص‌های مصوب

شاخص‌های مصوب این کارگروه عبارت‌اند از:

۱. شاخص‌های کلی مانند: تعداد دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی؛
۲. شاخص‌های آموزشی مانند: مقایسه درصد اعضای هیئت‌علمی تمام‌وقت و پاره‌وقت در دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی با پیش از انقلاب اسلامی؛

۳. شاخص‌های پژوهشی مانند: درصد محققان دانشگاهی از کل محققان کشور، تعداد کتاب‌های چاپ‌شده توسط اعضای هیئت علمی در سطح بین‌الملل (به زبان‌های خارجی)؛

۴. شاخص‌های دانشجویی مانند: توزیع درصدی پذیرفته‌شدگان، به تفکیک دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی؛

۵. شاخص‌های فرهنگی مانند: تعداد پژوهش‌های و مقالات مرتبط با فرهنگ و ارزش‌های اسلامی در دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی، به تفکیک؛

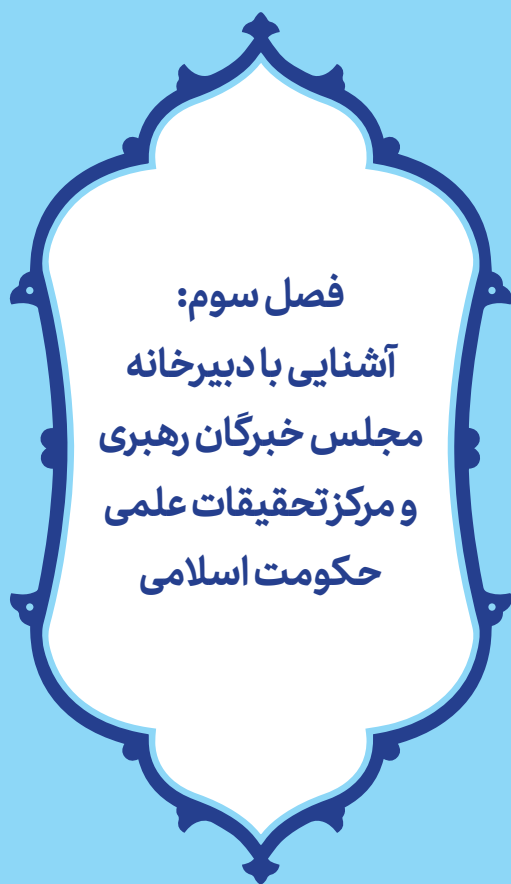
۶. شاخص‌های اعتبارات و امکانات مانند: درصد اعتبارات آموزش عالی از بودجه کل کشور؛

۷. شاخص‌های ترویج علم و فناوری مانند: تعداد

عناوین کتب منتشرشده در سال؛

۸. شاخص‌های فضای مجازی مانند: تعداد پایگاه‌های اینترنتی علمی فارسی‌زبان و تعداد انجمن‌ها و قطب‌های علمی؛

۹. شاخص‌های مربوط به زیرساخت مانند: تعداد بنگاه‌های دانش‌بنیان، به تفکیک حوزه‌های اصلی و نوع دانش‌بنیان و تعداد مراکز فناوری (پارک علم و فناوری، مرکز رشد، مراکز نوآوری و مراکز شتاب‌دهی).

فصل سوم:

آشنایی با دبیرخانه

مجلس خبرگان رهبری

و مرکز تحقیقات علمی

حکومت اسلامی

دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری

دبیرخانه مجلس خبرگان، نهادی قانونی است که زیر نظر هیئت رئیسه مجلس خبرگان اداره می‌شود و برای انجام مأموریت‌ها و مسئولیت‌ها و تنظیم امور مربوط به مجلس خبرگان تشکیل می‌گردد. بخشی از وظایف دبیرخانه عبارت‌اند از:

بخش اول:

الف. تنظیم همه امور مربوط به مجلس، کمیسیون‌ها و هیئت رئیسه و ارتباط با ریاست مجلس و برقراری ارتباط متقابل؛

ب. تنظیم روابط مجلس، کمیسیون‌ها، هیئت‌ها و اعضا، با مقام معظم رهبری و دستگاه‌های گوناگون کشور؛

ج. همکاری لازم با مسئولان ذی ربط، در اجرای انتخابات مجلس خبرگان، با رعایت قانون و آئین‌نامه انتخابات؛

د. معرفی نهاد خبرگان؛

هـ. چاپ و انتشار مصوبات مجلس، به صورت اختصاصی یا عمومی، حسب مورد با توجه به آئین‌نامه خبرگان و انعکاس اخبار به رسانه‌های گروهی با هماهنگی مقامات ذی ربط.

و. تحقیق و پژوهش در موضوع حکومت اسلامی، بالأخص ولایت فقیه، تألیف و نشر آن به صورت‌های مناسب، معرفی ولایت فقیه در مجامع علمی داخل و خارج کشور و در سطح عموم مردم بر اساس سیاست‌گذاری کمیسیون «بررسی راه‌های پاسداری و حراست از ولایت فقیه»، پس از تأیید هیئت رئیسه؛

ز. تهیه بولتن حاوی اخبار و گزارش‌های مربوط به امور رهبری، نمایندگان رهبری در ارگان‌ها و نهادها، نهادهای وابسته، مسئله ولایت

فقیه، مسائل سیاسی و بین‌المللی و مسائل جاری کشوری که می‌تواند در وسعت بینش و بالمآل در تصمیم‌گیری خبرگان مؤثر باشد.

بخش دوم:

الف. تهیه دستورکار جلسات عادی و فوق‌العاده مجلس و ارائه به هیئت رئیسه.

ب. تهیه گزارش‌ها و منابع لازم در زمینه مسائل فقهی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی، در حوزه مسئولیت خبرگان، برای اعضای هیئت رئیسه و ریاست مجلس و نمایندگان؛

ج. تهیه صورت مذاکرات مجلس و کمیسیون‌ها و هیئت‌ها؛

د. نگه‌داری، طبقه‌بندی و بایگانی اسناد و مدارک مربوط، مصوبات مجلس و کمیسیون‌های خبرگان، با استفاده از امکانات و تجهیزات لازم؛

هـ. تهیه مواد و متون لازم، به منظور

اعلام مواضع، برای هیئت رئیسه و تنظیم پیش‌نویس بیانیه‌ها؛

و. تهیه طرح تشکیلات دبیرخانه،

برای تصویب هیئت رئیسه و سازمان

برنامه و بودجه کشور.

مرکز تحقیقات علمی حکومت اسلامی

زمینه تأسیس

پیروزی انقلاب اسلامی و تأسیس نظام جمهوری اسلامی، زمینه توجه بیشتر پژوهشگران را به آموزه‌های سیاسی و اجتماعی اسلام و نقش آن در حوزه عمومی فراهم کرد؛ اما روند پرشتاب انقلاب، امکان طراحی همه‌جانبه نظام حکومتی اسلام را از انقلابیون گرفت و موقعیت ویژه سال‌های نخستین انقلاب و سپس جنگ تحمیلی، مانع تحقیقات نظری و کاربردی عمیق و بلندمدت در این باره شد.

با وجود این، مواجهه نظام با پاره‌ای از معضلات فقهی و قانونی در

سال‌های بعد، موجب طرح دیدگاه‌های جدید و ایجاد زمینه بازنگری در قانون اساسی شد. با این همه، هنوز جای تحقیق بیشتر در موضوعات حکومت اسلامی، عمیقاً احساس می‌شود. دفاع عالمانه از اصول نظام اسلامی مانند ولایت فقیه و تبیین مباحث مهم اندیشه سیاسی اسلام چون: عدالت و آزادی، هنوز نیازمند تلاش‌های محققانه است.

مجلس خبرگان با توجه به نیازهای فکری و علمی کشور و تأکیدات مکرر رهبری، در اجلاس ۱۳۷۱/۱۱/۲۸ مسئولیت پژوهش در موضوع حکومت اسلامی را بر عهده «دبیرخانه مجلس خبرگان» گذارد. بر اساس این مصوبه، مرکز تحقیقات حکومت اسلامی^(۱) در سال ۱۳۷۲ به منظور تبیین، تعمیق و توسعه اندیشه سیاسی اسلام در موضوع حکومت اسلامی بنیان‌گذاری شد. گستره فعالیت‌های مرکز تحقیقات، بر اساس ساختار و شرح وظایف، در دو سطح داخلی و خارج با اولویت داخل کشور است.

اهداف

۱. تحقیق و پژوهش در زمینه اندیشه سیاسی اسلام با تشکیل کارگروه‌های علمی؛
۲. جذب، آموزش و پرورش محققان مورد نیاز در زمینه

۱. نام پیشین این مرکز پژوهشی، «مرکز تحقیقات علمی دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری» بود؛ اما از مرداد ۱۳۸۳ با توجه به ابلاغ ساختار جدید از سوی نایب‌رئیس مجلس خبرگان و ریاست محترم دبیرخانه، به «مرکز تحقیقات حکومت اسلامی» تغییر نام یافت.

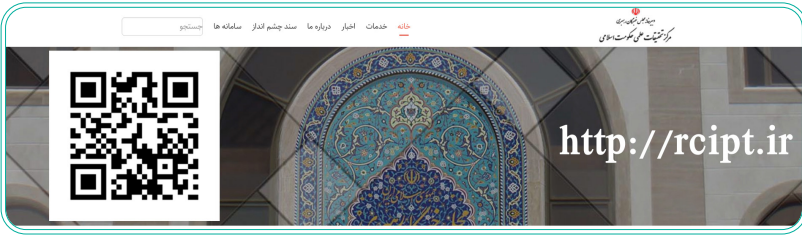
- اندیشه سیاسی اسلام و حکومت اسلامی؛
۳. برگزاری دوره‌های آموزشی و نشست‌های علمی برای معرفی اندیشه سیاسی اسلام و حکومت اسلامی؛
۴. گردآوری و پردازش اطلاعات مورد نیاز در راستای تبیین اندیشه سیاسی اسلام درباره حکومت اسلامی در داخل و خارج کشور؛
۵. تعامل با مراکز علمی دیگر و هم‌افزایی به‌منظور تشکیل جبهه متحد در برابر تهاجم دشمن و البته در راستای نشر، ترویج و توسعه گفتمان انقلاب اسلامی.

ساختار تشکیلاتی

مرکز تحقیقات حکومت اسلامی، متشکل است از: ریاست مرکز تحقیقات حکومت اسلامی، دفتر ریاست، دفتر ارتباطات فرهنگی و همایش‌ها، دفتر روابط بین‌الملل، دفتر طرح و برنامه، نشریه، شورای عالی پژوهشی، معاونت پژوهشی، معاونت آموزشی، معاونت اطلاع‌رسانی و معاونت اداری و مالی.

معاونت آموزش

واحد آموزش مرکز تحقیقات حکومت اسلامی دبیرخانه خبرگان رهبری، به‌منظور معرفی ولایت فقیه در مجامع علمی داخل و خارج کشور

و ترویج اندیشه حکومت اسلامی و ولایت فقیه در سطوح مختلف جامعه (موضوع بند ۲ و ۳ ماده ۵۱ و بند «و» بخش اول ماده ۸۷ آئین نامه داخلی مجلس خبرگان) فعالیت علمی و آموزشی خود را در قالب برگزاری کلاس و کارگاه‌های تخصصی پاسخ‌گویی به شبهات ولایت فقیه، برای عموم علاقه‌مندان خصوصاً جامعه نخبگانی و مراکز حوزوی - دانشگاهی استان‌ها و شهرستان‌های کشور ارائه می‌کند.

دوره‌های آموزشی مرکز تحقیقات دبیرخانه خبرگان در سه سطح برگزار می‌شود:

۱. دوره آموزش عمومی؛
  ۲. دوره کارگاهی تخصصی؛
  ۳. دوره سطح عالی (تربیت مدرس).
- اهم فعالیت‌های مدیریت آموزش مرکز تحقیقات علمی حکومت اسلامی، عبارت‌اند از:

۱. آماده‌سازی و تهیه اسناد مرتبط با بخش مدیریت آموزش؛

۲. برگزاری دوره‌های آموزشی؛ ویژه اساتید سطوح عالی حوزه و مرکز مدیریت حوزه خواهران در قم و استان‌های مختلف.

۳. برگزاری دوره آموزش عمومی که شرکت‌کنندگان با بحث‌های نظری و سرفصل‌هایی نظیر: دین و سیاست، ضرورت حکومت و تشکیل آن در عصر غیبت، مقبولیت و مشروعیت و نظریه‌های مربوط به آن، تاریخچه و پیشینه ولایت فقیه در ادوار مختلف فقهی، مستندات عقلی و نقلی اثبات ولایت فقیه، گستره اختیارات رهبری در قانون اساسی جمهوری اسلامی و کارآمدی نظام سیاسی مبتنی بر ولایت فقیه آشنا می‌شوند.

۴. دوره کارگاهی - تخصصی که با هدف توانمندسازی اساتید محترم شرکت‌کننده در طرح و به منظور آشنایی با شیوه رویارویی با شبهات و نحوه پاسخ‌گویی به آن، به صورت مسئله‌محور برگزار می‌شود.

۵. دوره تکمیلی (دانش‌افزایی) که در راستای آشنایی با اولویت‌های نظام و موضوعات مربوط به آینده‌پژوهی انقلاب اسلامی و به شکل گفت‌وگوی آزاد صورت می‌گیرد.

۶. اجرای «طرح گام به گام» که برگزاری دوره آموزش عمومی ولایت فقیه و حکومت اسلامی به نحو ترکیبی است.

معاونت پژوهش

از دیگر بخش‌های مرکز تحقیقات حکومت اسلامی، معاونت پژوهش است که با توجه به شرح وظایف، در حال حاضر دارای سه گروه علمی به شرح زیر است:

۱. گروه اندیشه سیاسی؛ ۲. گروه فقه حکومتی؛ ۳. گروه موضوعات و مسائل نظام.

گروه موضوعات و مسائل نظام در تعامل سازنده با کارگروه‌های هیئت اندیشه‌ورز، گزارش دقیق علمی و مستند به شواهد میدانی و تحقیقاتی ارائه می‌دهد.

این گزارش‌ها چهار ویژگی مهم دارد:

۱. بررسی و شناسایی اهداف عالی نظام اسلامی در سطح کلان؛

۲. ارزیابی مسیر حرکت انقلاب از ابتدا تاکنون، براساس شاخص‌های روشن و دقیق علمی؛

۳. آسیب‌شناسی کلان حرکت انقلاب برای دستیابی به اهداف انقلاب اسلامی؛

۴. تدوین نقشه راه و ارائه راهکار برای تقویت و تصحیح حرکت انقلاب اسلامی.

آثار و منشورات مرکز

از ابتدای تأسیس مرکز تحقیقات حکومت اسلامی تاکنون قریب ۵۰

اثر چاپ و منتشر شده است که در ادامه به برخی از این آثار اشاره شده است.

۱. **الدولة الإسلامية دولة عالمية**، عبدالکریم آل نجف، ۱۳۸۲، قم، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۱۹۲ ص.

۲. **اندیشه‌های سیاسی محقق نراقی**، محمد صادق مزینانی، ۱۳۸۱، قم، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۳۷۲ ص.

۳. **بازشناسی احکام صادره از معصومین**، محمد رحمانی، ۱۳۸۲، قم، بوستان کتاب قم، ۲۵۵ ص.

۴. **پرسش‌ها و پاسخ‌هایی درباره مجلس خبرگان رهبری**، جمعی از محققان، ۱۳۸۵، قم، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۱۶۰ ص.

۵. **پیشینه نظریه ولایت فقیه**، مصطفی جعفریشه، ۱۳۸۰، قم، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۲۸۰ ص.

۶. **چالش‌های فکری نظریه ولایت فقیه**، مصطفی جعفریشه، ۱۳۸۱، قم، بوستان کتاب قم، ۱۹۱ ص.

۷. **حاکمیت سیاسی معصومان (علیهم‌السلام)**؛ محمد علی رستمیان، ۱۳۸۱، قم، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۳۳۲ ص.

۸. **حکمت حکومت فقیه** (پاسخ به شبهات در مورد حکومت دینی)، حسن ممدوحی، ۱۳۸۱، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۲۲۸ ص.

۹. حکومت علوی؛ هدف‌ها و مسئولیت‌ها، جمعی از نویسندگان، قم، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۳۳۳ ص.
۱۰. حکومت علوی؛ ساختار و شیوه حکومت؛ جمعی از نویسندگان، قم، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۲۱۵ ص.
۱۱. حکومت علوی؛ کارگزاران، جمعی از نویسندگان، ۱۳۸۱، قم، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۲۱۵ ص.
۱۲. حکومت علوی؛ بنیان‌ها و چالش‌ها، جمعی از نویسندگان، قم، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۲۶۴ ص.
۱۳. خبرگان ملت (شرح حال نمایندگان مجلس خبرگان)، دفتر اول، دوم و سوم ۱۳۷۹، ۱۳۸۰ و ۱۳۹۰، قم، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۱۲۶۶ ص.
۱۴. شریعت و حکومت، سیدمحمد مهدی موسوی خلخالی، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۷، ۱۷۵ ص.
۱۵. مبانی حاکمیت در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، حسین جوان آراسته، ۱۳۸۳، قم، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۲۸۸ ص.
۱۶. مجلس خبرگان رهبری؛ جایگاه، عملکرد و شرایط اعضاء،

جمععی از اساتید و صاحب نظران، ۱۳۸۵، قم، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۲۲۴ ص.

۱۷. مدیریت از منظر کتاب و سنت، سیدمصمصام الدین قوامی، ۱۳۸۳، قم، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۵۲۵ ص.

۱۸. مفاهیم اساسی نظریه ولایت فقیه، مصطفی جعفرپیشه فرد، ۱۳۸۰، قم، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۱۴۴ ص.

۱۹. منابع قانون گذاری در اسلام، سیف الله صرامی، ۱۳۸۲، قم، بوستان کتاب، ۳۰۴ ص.

۲۰. منصب امامت جمعه در حکومت اسلامی، مصطفی جعفرپیشه فرد، ۱۳۸۴، قم، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۲۳۲ ص.

۲۱. پرسمان ولایی (۱) ولایت فقیه و مشروعیت، مصطفی اسکندری، ۱۳۹۰، قم، پژوهشگاه اندیشه سیاسی اسلام، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۸۰ ص.

۲۲. حکومت اسلامی و حریم خصوصی، مصطفی اسکندری، ۱۳۹۰، قم، پژوهشگاه اندیشه سیاسی اسلام، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۷۱۲ ص.

۲۳. حکومت اسلامی و اقامه شعائر دینی، نادعلی علی نیا خطیر،

- ۱۳۹۰، قم، پژوهشگاه اندیشه سیاسی اسلام، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۳۳۵ ص.
۲۴. قانون طبیعی، محمدحسین طالبی، ۱۳۹۰، قم، پژوهشگاه اندیشه سیاسی اسلام، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۳۴۸ ص.
۲۵. قدرت در اندیشه سیاسی امام خمینی علیه السلام، حسنعلی سلیمانان، ۱۳۹۰، قم، پژوهشگاه اندیشه سیاسی اسلام، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۴۸۴ ص.
۲۶. عدالت در فلسفه سیاسی اسلامی معاصر، علی رضائی، ۱۳۹۰، قم، پژوهشگاه اندیشه سیاسی اسلام، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۳۵۴ ص.
۲۷. بیعت و قدرت، عباس پسندیده، ۱۳۸۸، قم، پژوهشگاه اندیشه سیاسی اسلام، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۲۷۳ ص.
۲۸. قدرت در اندیشه سیاسی امام خمینی علیه السلام، حسنعلی سلیمانان، ۱۳۹۰، قم، پژوهشگاه اندیشه سیاسی اسلام، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۴۸۴ ص.
۲۹. دولت اسلامی و امنیت، سید مهدی موسوی کاشمیری، ۱۳۸۸، قم، پژوهشگاه اندیشه سیاسی اسلام، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۵۰۰ ص.

همایش کتاب سال حکومت اسلامی

به دلیل اهمیت و ضرورت بحث حکومت اسلامی، تاکنون کتاب‌ها، مقالات، پایان‌نامه‌ها و تک‌نگاری‌های بسیاری سامان یافته که وجود این حجم از منابع و فربهی روزافزون آن، لزوم اطلاع‌رسانی جامع، روزآمد و مطمئن را ضرورت بخشیده است. از راه‌های اصلی برای شناسایی و معرفی منابع حکومت اسلامی، برگزاری همایشی برای حمایت و تشویق پدیدآورندگان متعهد و متخصص کتاب و پایان‌نامه در این زمینه است. در راستای این امر، مرکز تحقیقات حکومت اسلامی، وابسته به دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، طی چند مرحله، اقدام به برگزاری همایش کتاب سال حکومت اسلامی کرده است.

دوره اول، سال برگزاری: ۱۳۸۵؛

دوره دوم: سال برگزاری: ۱۳۹۹؛

دوره سوم: سال برگزاری: ۱۴۰۰؛

دوره چهارم: سال برگزاری: ۱۴۰۱.

نشان‌های علمی

۱. برگزیده کتاب سال حوزه

سال ۱۳۸۲؛ کتاب اندیشه‌های سیاسی اثر محقق نراقی؛

سال ۱۳۸۲؛ کتاب چالش‌های فکری نظریه ولایت فقیه؛

سال ۱۳۸۲؛ کتاب حاکمیت سیاسی معصومان علیهم السلام.

۲. برگزیده دبیرخانه دین پژوهان کشور

سال ۱۳۸۲؛ کتاب مدیریت از منظر کتاب و سنت؛

سال ۱۳۸۲؛ کتاب منابع قانون گذاری در اسلام.

فصلنامه حکومت اسلامی

از دیگر فعالیت های مرکز تحقیقات حکومت اسلامی در راستای وظایف خود، راه اندازی فصلنامه حکومت اسلامی است.

اهداف فصلنامه

مجله حکومت اسلامی با الهام از رهنمودهای مقام معظم رهبری حضرت آیه الله خامنه ای در دیدار با مسئولان دبیرخانه خبرگان و جمعی از محققین در سال ۱۳۷۵، با اهداف ذیل آغاز به کار کرد:

۱. تبیین اندیشه سیاسی اسلام؛
  ۲. معرفی فقه سیاسی؛
  ۳. تبیین اندیشه سیاسی مبتنی بر ولایت فقیه؛
  ۴. فراهم سازی بستر گفت وگوهای علمی در عرصه سیاست دینی؛
  ۵. پرداختن به تاریخ سیاسی مسلمین.
- مجله در پرتو این اهداف، اندیشه ورزان عرصه سیاست و حکومت

The screenshot displays the website for the journal "Falsafeh-e Eslami" (Islamic Philosophy). The main header features the journal's title in Persian calligraphy. Below the header is a navigation menu with options like "English", "Home", "Information", "Subscribers", "Contact Us", "About Us", "Archives", "Index", and "Search". The central content area shows the journal cover for issue 108, volume 27, number 1, published in November 2023. The cover includes the title "فصلنامه علمی - پژوهشی حکومت اسلامی" and the publisher "مجلس خبرگان رهبری". The website also features a sidebar with contact information and a list of articles.

دینی را در حوزه‌های فلسفه سیاسی اسلام، نظام سیاسی اسلام، فرهنگ سیاسی اسلام، فقه سیاسی اسلام، قانون‌گذاری در اسلام، نظریه ولایت فقیه، تاریخ اندیشه و فقه سیاسی در اسلام، پژوهش‌های تطبیقی در حوزه سیاست، نهادهای عالی در جمهوری اسلامی، نظریه‌پردازان

اندیشه سیاسی اسلام، نقد و معرفی مجله،

mag.rcipt.ir

کتاب‌شناسی، مکتوبات سیاسی و معرفی و احیای متون کهن سیاسی، به همکاری دعوت کرد.

جایگاه علمی فصلنامه

موضوع فصلنامه، فقه سیاسی، اندیشه سیاسی و فلسفه سیاسی حکومت اسلامی است.

اعتبار علمی فصلنامه، علمی - پژوهشی است و مورد تأیید شورای عالی انقلاب فرهنگی، وزارت علوم و شورای عالی حوزه می باشد و از آغاز فعالیت تاکنون ۱۰۸ شماره از آن منتشر شده است.

ویژه نامه ها

این فصلنامه، همواره از آثار استادان و صاحب نظران حوزه و دانشگاه استفاده نموده و افزون بر موضوعات متنوع که در شماره های عادی خود منتشر کرده، به منظور بررسی همه جانبه موضوعات مهم و مورد نیاز جامعه، یک، دو و گاه سه شماره مجله را به این موضوعات اختصاص داده و ویژه نامه هایی منتشر نموده است. عناوین این ویژه نامه ها عبارت اند از:

۱. مجلس خبرگان رهبری، جایگاه مبانی و عملکرد، شماره ۸؛

۲. حکومت علوی به مناسبت سال امیرالمؤمنین علی علیه السلام، شماره های ۱۷ و ۱۸؛

۳. اندیشه سیاسی عاشورا، در سه دفتر زمینه ها، عوامل و اهداف نهضت، رهبری و مدیریت عاشورا و نقش مردم، پیام ها و پیامدهای عاشورا، شماره های ۲۵ و ۲۶ و ۲۷؛

۴. اندیشه سیاسی شهید مطهری، شماره ۳۱؛
۵. نماز جمعه در جمهوری اسلامی، شماره ۳۲؛
۶. نظارت و پرسشگری، شماره ۳۳؛
۷. مسئولیت و پاسخ‌گویی، شماره ۳۴؛
۸. عدالت در جمهوری اسلامی، شماره‌های ۳۵ و ۳۶؛
۹. سند چشم‌انداز بیست ساله جمهوری اسلامی، شماره ۳۸؛
۱۰. جمهوری اسلامی، شماره ۳۹.

موفقیت‌های علمی فصلنامه

۱. ویژه‌نامه حکومت علوی (شماره‌های ۱۷ و ۱۸)، حائزرتبه اول در سومین دوره کتاب سال ولایت؛
۲. ویژه‌نامه اندیشه سیاسی عاشورا (شماره‌های ۲۵ و ۲۶ و ۲۷)، حائزرتبه اول در پنجمین دوره کتاب سال ولایت؛
۳. نخستین جشنواره مطبوعات اسلامی در سال ۱۳۸۲، فصلنامه را به‌عنوان نشریه برتر در رشته علوم سیاسی برگزید؛
۴. مقاله «ساختار حکومت پیامبر ﷺ» نوشته آقای سید صمصام‌الدین قوامی، در نخستین جشنواره مطبوعات اسلامی در سال ۱۳۸۲ حائزرتبه دوم؛
۵. مقاله «پیوند دین و سیاست در گفتمان عاشورا» نوشته آقای

مصطفی جعفریشه فرد، در نخستین جشنواره مطبوعات اسلامی در سال ۱۳۸۲ حائز رتبه دوم.

کتابخانه تخصصی

کتابخانه تخصصی مرکز تحقیقات حکومت اسلامی در راستای تحقیق و پژوهش در زمینه اندیشه سیاسی اسلام و حکومت اسلامی در سال ۱۳۸۰ تاسیس گردید و طی این سال‌ها به گردآوری و سامان‌دهی منابع گوناگون در حوزه‌های ولایت فقیه، فقه سیاسی، حقوق اساسی، خبرگان و فلسفه سیاسی پرداخته است و در حال حاضر، از مجموعه‌ای بسیار غنی و بی‌نظیر در این حوزه‌ها برخوردار است.

منابع کتابخانه پژوهشگاه در حال حاضر عبارت‌اند از:

۱. کتاب‌های عربی و فارسی (۲۰۰۰۰ نسخه)؛

۲. کتاب‌های لاتین (۲۰۰ نسخه)؛

۳. کتاب‌های دیجیتال (فارسی و لاتین)؛

۴. پایان‌نامه‌ها (۹۰ عنوان)؛

۵. جزوات و گزارش‌ها (۲۰۰ عنوان)؛

۶. مجلات و روزنامه‌ها (۱۲۰ عنوان).

پایگاه اطلاع رسانی مرکز تحقیقات علمی حکومت اسلامی

دسترسی سریع

دفتر ارتباطات و فرهنگی

- ✓ نشست های علمی تخصصی
- ✓ شبکه های اجتماعی
- ✓ مصاحبه ها

معاونت اطلاع رسانی

- ✓ مدیریت آموزش
- ✓ کتابخانه تخصصی
- ✓ پرستاران و اولادین
- ✓ کلاس ها و کارگاه های آموزشی

معاونت پژوهش

- ✓ آیین نامه پژوهش
- ✓ طرح های پژوهشی
- ✓ کتاب سال حکومت اسلامی
- ✓ دریافت فرم های پژوهشی

rcipt.ir

پایگاه اطلاع‌رسانی دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری

جمهوری اسلامی ایران
دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری

صفحه اصلی معرفی اعضاء خبرگان تدوین قانون اساسی

آیت الله حسینی یوشهری: ما نسبت به مشکلات مردم غمگنه مند و حساس هستیم / جامعه ما تعیض را بر نمی‌تابد

رئیس جامعه مدرسین حوزه علمیه قم تصریح کرد: روحانیت نمی‌داند چشم خود را ببندد، ما به مردم از حوزه علمیه قم و کنار ضلع شریف اهل بیت و از کنار مراجع تقلید اعلام می‌کنیم هر خوشی‌ها و ناخوشی‌ها در کنار شما هستیم و در مسائل اقتصاد و فرهنگی و قضایی می‌دانیم و پیگیر هستیم و تاکید می‌کنیم تا بدون مردم با اهل بیت برقرار است به این کشور و نظام ادامه‌دار وارد نخواهد شد.

با صدور بیانیه ای
مجلس خبرگان رهبری حادثه تروریستی کرمان را محکوم کرد
در پی حادثه تروریستی گناباد شهداگ کرمان، مجلس خبرگان رهبری با صدور بیانیه ای ضمن محکوم نمودن این جنایت خونبار تأکید کرد که این جنایات دشمنان یا اقدامی سخت و در زمانی مناسب پاسخ داده خواهد شد.

پیام تسلیت رهبر انقلاب اسلامی در این حادثه تروریستی در کرمان
جنایتکاران بداندند که سربازان راه سلیمانی رذالت و جنایت آنان را تحمل نخواهند کرد.
حضرت آیةالله خامنه‌ای دین هباتت چندی از زائران مزار شهید سلیمانی در حادثه تروریستی در مسیر گذار شهدای کرمان پیامی صادر کردند.

majlesekhobregan.ir

امام خمینی علیه السلام:

تعیین خبرگان و فقیه شناسان، از تکلیف بزرگ الهی است و هیچ کس را عذری در مقابل اسلام و پیشگاه خداوند قهار نخواهد بود.

(صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۴۳)

مقام معظم رهبری علیه السلام:

مجلس خبرگان «پایه اسلامی جامعه و نظام» و «پشتوانه و ذخیره معنوی عظیم نظام» است: تشکیل مجلس خبرگان، یکی از مظاهر حرکت اسلامی و پایه اسلامی جامعه و نظام ماست.

(بیانات معظم له در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری؛ مورخ: ۱۳۷۰/۱۲/۲)

جمهوری اسلامی ایران
دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری